

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Doch kan ik binnen mijn bestek blijvende, hier slechts aan anderen eenig licht geven tot dieper onderzoek, zoo viel ik mij, dat zulk eene aanleiding, ten minste wegens hare beknoptheid, niet verwerpelijk zal geacht worden.

S. STRIJL, Opkomst en Bloei der Nederlanden.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijneveld.

VEERTIENDE DEEL.

JUNIJ 1846. — N°. 12.

BREDA,
BROESE & COMP.
—
1846.

*De ondergetekende den heer
Bredt Tijdschrift te hun
Drukken is gedrukt en
hun woord uitgesproken.
Breda 27 April 1846
A. J. Broese*

DE

MILITARY SPECTATOR.

THURSDAY

AND

Published weekly, except on Sundays and public holidays, at the office of the Proprietor, No. 10, St. James's Street, London, W.

Proprietor

J. G. van der Linde

PRINTED BY

JUN 1840 - N. 12

ROBERT & CO. LTD.

1840

PRINTED AT

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Major der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Venlo, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

BRIEVEN AAN MARIAS.

III.

INHOUD.

De eigentlijke aard der oorzaken van eenige uitwerksels vorderen eene opletende beschouwing. — Een voorbeeld uit de krijgsvordering der Franschen in Afrika. — Beschouwing der oorzaken, waarom vele jonge aan de Koninklijke Militaire Akademie opgevoerde officieren, weinig lust toonen voor de dedaïl-dienst; middelen daartegen. — Iets over de vocatie van den militairen stand. — Wijze hoe men in Engeland de dienstneming aanmoedigt.

Uwe bedenkingen en aanmerkingen op vele zaken, ons tegenwoordig militair wezen betreffende, getuigen eervol voor uwe kennis en voor uwe ware belangstelling in Koning en Vaderland; maar gij zult 't mij wel niet ten kwade duiden, als ik een weinig schaars ben met mijn ja en amen op uwe ideën. Wij moeten elkander wel verstaan, en ons vooral wachten om blindelings te hechten aan systema's, die meer uit het bespiegelend, dan uit het praktisch brein voortkomen. Overdrevene gehechtheid aan eigene denkbeelden, is een struikelblok waarop zoo menig stelselsmid gevallen is. Herinner u slechts JACOTOT, en zijn *Enseignement universel*, die zoo vele goede denkbeelden met zijn *tout est dans tout* beballaste en het daarmede in de onmetelijke diepte der vergetelheid deed wegzinken. Wij mogen niet vergeten dat aan de ondervinding alleen het regt toekomt, om in hooger beroep te beslissen over het gehalte der oorzaken en harer uitwerksels. Het is vooral op de oorzaken dat wij moeten letten, omdat zij ons de ware, en somwijlen eenige grondstoffen der uitwerksels leren kennen. Ik zal u met een voorbeeld bewijzen dat deze algemeene opmerking, op goede gronden steunt.

De Franschen hadden ruim twaalf jaren gestreden tegen de Arabieren in Algerie, en gedurende al dien tijd den moed en de koele doodsverachting hunner geduchte tegenpartij, toegeschreven: eerstelijk, aan eene aangeborene hoedanigheid, ten tweede aan het geloof aan *fatalisme*, ten derde aan zuiver fanatisme. Uit de vroegere veldtogten van

hunner grooten veldheer (1798) tegen de belijders van het Islamismus, had men omtrent dit punt geene andere gevolgtrekkingen kunnen afleiden. Men meende, en niet zonder grond, dat de uitwerksels, welke men in den oorlog tegen de Afrikaansche Mahomedanen, bij de vijandige individuen opmerkte, uit dezelfde oorzaken voortsproten. De maarschalk BUGEAUD heeft echter die oorzaken tot het voorwerp eener aandachtige studie genomen, en zeer spoedig daarin eene eigenaardigheid bemerkt, die in naauwe betrekking tot de zeden en godsdienstige begrippen der vijandige stammen staat. Datzelfde fatalisme en fanatisme namelijk, leert hen, dat bij het sneuvelen voor geloof en vaderland, *alleen zij* het beloofde Paradijs bereiken die met het hoofd op den romp en met ongeschonden ooren ter aarde worden besteld. Daarin moet de oorzaak gezocht worden, waarom de Mahomedanen, somwijlen met levensgevaar, en dikwerf met opoffering van andere te behalen voordeelen, na eene nederlaag hunne gevallen strijdgenooten van het slagveld wegvoeren. Om dezelfde redenen verminken zij de lijken hunner gevallen vijanden; somwijlen zelfs al zijn het geloofsgenooten, omdat hunne wraak dikwerf zóó verre gaat, dat ze hen het Paradijs willen ontzeggen; en om aan anderen, namelijk de Christenen, Joden of afgodendienaars, nog de blijken hunner verachting en de teekenen te doen dragen, dat zij door hen onwaardig geacht worden om zich aan de poorten van het Paradijs te vertoonen. Van dáár hun eerbied of verachting voor de dooden. De maarschalk BUGEAUD, eenmaal op dien weg van overtuiging gebracht, vond er dan ook geene zwaarigheid in, om de oorzaken dier doodsverachting bij zijne vijanden in deszelfs beginsel aan te tasten; en hoewel het in geen leger-order bekend gemaakt werd, werd echter zeer spoedig algemeen als beginsel aangenomen, dat het hoofd van ieder gevallen Arabier van den romp gescheiden en de ooren daarenboven moesten worden afgesneden. Dit is nu wel geene bijzondere roemwaardige gewoonte van de zich noemende beschaafde der natiën geworden, maar zeker is het, dat sedert die hoofden- en oorenkapperij, de koele moed

en doodsverachting bij de Arabieren, op eene zeer oogschijnlijke wijze aan het dalen gegaan, en oorzaak geweest is van vele overwinningen door den maarschalk BUGEAUD behaald, en ook wel de oorzaak zal zijn, dat de Franschen nimmer weer wanhopige verdedigingen van sterkten zullen te bekampen hebben.

Zoo ook, waarde vriend, worden door u vele uitwerkselen beoordeeld, wèl met aanstipping der oorzaken, maar waarbij gij aan de laatste slechts eene oppervlakkige aandacht geschonken hebt, omdat gij ze als zeer gegronde overleveringen beschouwdet, en die van nabij bezien, eene meer ernstige betrachting verdienen.

Zoo wordt door u aangenomen, dat de waanwijsheid van sommige jonge officieren, welke van de Militaire Akademie komende, in de gelederen worden gerangschikt, voortspruit uit de te hooge opvoering van het wetenschappelijk onderwijs dat op die inrigting gegeven wordt. Daaraan verwijt men vrij algemeen ook de geringschatting, welke sommige dezer jonge officieren omtrent de detaildienst aan den dag leggen. Gaarne wil ik u toestemmen, dat het laatste een gevolg van het eerste zoude kunnen wezen, en nog meer zoude kunnen worden, wanneer het wetenschappelijk gehalte der andere officieren en dat der chefs stationnair bleef. Intusschen houde ik het er voor, dat velen met u dezelfde uitwerkselen aan dezelfde oorzaken toeschrijven; en het is welligt niet ondienstig dit punt van overweging opzettelijk te behandelen, omdat het onderwerp belangrijk en zeer gewichtig voor de toekomst is. Ik weet zeer goed, dat ik er mijn hof niet door zal maken bij de opinie van velen; doch ik roep met VICTOR HUGO uit: « *La belle gloire de courti-ser des opinions qui se laissent faire, bien entendu, et qui vous donnent un applaudissement pour une caresse.* »

Mijns inziens hangt hier veel, zoo niet alles af van de wijze, hoe de chefs de jonge officieren opnemen, en ze hunnen werkkring aanwijzen. Het bepalen der grenzen, tusschen welke zij werkzaam zullen zijn, is eene zaak van takt en menschenkennis, welke ieder chef moet bezitten. Zien wij nu hoe dat alles somtijds opgenomen wordt, dan is het ook vrij gemakkelijk den eigentlijken aard van de oorzaken der door u opgemerkte uitwerkselen te bespeuren.

De een ontvangt ze b. v. met tegeningenomenheid, als opgedrongen zoogenoemde *geleerden*, die tot niets geschikt zijn, en doet ze dat al dadelijk gevoelen, zonder dat de jonge lieden den tijd of de vrijheid hebben, om zelfs hunnen goeden wil of hunnen aanleg, ook voor de praktische dienst, aan den dag te leggen. De begaafde en minder begaafde, de

bescheidene en onbescheidene, worden door zulk eene handelwijze gelijktijdig bedorven, en krijgen afkeer van de dienst, niet slechts wat de details betreft, maar ook van derzelyer geheele strekking. De chef die in zulke uitersten vervalt, betoont daardoor niet slechts zijn gemis en gebrek aan wetenschappelijke, maar nog meer aan menschenkennis; iets dat een wetenschappelijk opgevoeden jongen man dadelijk in het oog valt. In zulke gevallen is het niet de gezegde opvoeding welke de hierbedoelde uitwerkselen te weeg brengt, maar wèl het zichtbaar en duidelijk gemaakte verschil tusschen de wetenschappelijke kennis van den jongen officier en die van den chef onder wiens bevelen hij komt. Zodoende gaan de vruchten zijner opkweeking, zijn goede wil, en welligt de beste aanleg om een goed officier te worden, verloren. Spoedig stemt hij in met eenige zijner waanwijze jeugdige kameraden, wordt een onrijpe criticus, en is eindelijk noch voor de praktijk, noch voor de theorie bruikbaar.

De — als ik ze zoo eens noemen mag — niet wetenschappelijke chefs, vervallen somwijlen in een ander uiterste, door eene onberedeneerde opvolging van den wensch des Ministers, om de wetenschappelijke kennis der van de Akademie afkomstige jonge officieren, ten nutte van de andere officieren aan te wenden. Deze beschouwen ze werkelijk als *geleerden*, eenig en alleen in staat, de verdere wetenschappelijke ontwikkeling van het officierskorps te bevorderen. Dien ten gevolge worden zij met het onderwijs belast, dat eigenlijk door den chef zelven of door den kapitein, minstens door de oudere officieren moest gegeven worden; zij worden dan, om hun deze zaak smakelijk of gemakkelijk te maken, aan de kleine diensten onttrokken, en men geeft ze als 't ware de minachting van het doel en de strekking dezer details in den mond. De jonge man behoort een sterk toegerust hoofd en karakter te bezitten, zal hij zich niet allengs gaan verbeelden, dat hij meer, dat hij zelfs nuttiger is dan de chef die hem beveelt. Ook hier kan men de uitwerking niet toeschrijven aan de oorzaak eener te hoog opgevoerde wetenschappelijke opvoeding. De eigenlijke oorzaak is weder het verschil in geestbeschaving dat de jonge man opmerkt, of dat men hem willens of onwillens doet zien.

De chef die op het standpunt staat waarop hij behoort te staan, die aan eene dergelijke inrigting is opgevoed, of zich-zelven daartoe heeft opgekweekt, kent het gehalte van een jeugdig aankomeling bij eigen ondervinding. Hij weet, dat den jongen man slechts *de weg* tot het verkrijgen der we-

tenschap is aangewezen; dat hij heeft geleerd hoe hij studeren moet, welke de beste bronnen zijn, dat hij overtuigd is van de degelijkheid van eenen goeden wetenschappelijken grondslag, en waartoe de grondbeginselen der wetenschap hem *zullen kunnen* brengen. Zijne eigene ondervinding zegt hem echter ook, dat de jonge man met elken stap dien hij verder doet op den goeden weg der geestbeschaving, van zelve zal inzien dat hij eigenlijk nog niets *kent*, en dat hij slechts weinig *weet*; eindelijk, dat hij, wel verre van het domein der krijgswetenschappen te hebben doorloopen, nog slechts op den drempel van het voorportaal staat, en dat hij op zijne minder wetenschappelijke nieuwe krijgsmakkers alleen dit vooruit heeft, dat hij van dien drempel eenen kennelijken blik heeft mogen en kunnen werpen in het heiligdom, hetwelk zijn geest nimmer geheel zal kunnen bevatten.

Voorzeker, niets werkt beter noch krachtiger, dan dat de chefs of de oudere kameraden van den jongaangestelden officier, hem door hunne kennis en meerdere ondervinding, op eene menschkundige, dat is verre van beleedigende wijze, doen ondervinden, dat zij zijn wetenschappelijk gehalte weten te doorgronden en kunnen beoordeelen. De eerste sporen van waanwijsheid moeten door zulke middelen onderdrukt worden; hij moet dadelijk het verschil gevoelen tusschen hen die de detail-dienst kennen, d. i. die met den soldaat hebben leeren omgaan, en die invloed op het moreel van den eenvoudigen krijgsman uitoefenen; en tusschen hen, die niet veel meer dan eenige boekenkennis en boekenwijsheid hebben medegebragt, waarmede weinig wordt uitgerigt, als zij niet strekt tot grondslag voor een later te verkrijgen *savoir faire*.

Er bestond wel — dit is niet te ontkennen — eenige noodzakelijkheid, om bij sommige korpsen de jong aankomende officieren dadelijk te bezigen tot onderwijzers in enkele vakken van wetenschap, doch daarvoor zijn wij ook, even als alle andere legers, in een tijdvak van overgang. Ik beschouw zulks dan ook als een noodzakelijk kwaad, dat binnen een beperkt getal jaren geheel zal zijn uit den weg geruimd. De daarna aankomenden zullen vrij spoedig gaan gevoelen, hoe verre zij achterstaan bij de anderen, die hen op dezelfde wijze zijn voorgegaan, en welk relief de eigentlijke dienstkennis, de meerdere ondervinding en praktische bedrevenheid geven aan hen, die bij hunne eerste schreden in de krijgsloopbaan, zich aan de bronnen van kennis en wetenschap hebben kunnen en mogen laven. Intusschen moge dit niet beletten dat men deze jonge menschen doe dienen, zelfs

veel en stipt doe dienen, omdat zonder dat, het kwaad nog oneindig grooter zou worden.

Let wel, dat ik hier geenszins als verdediger van al die jonge officieren wil optreden, omdat ik overtuigd ben, dat er onder schuilen, die het weinige dat zij geleerd hebben, met het verkrijgen der epauletten, dadelijk als ballast overboord werpen, en zich evenwel als kundige officieren willen voordoen, door van een, door hen vermeend bereikt, hooger standpunt, op alles laag neer te zien, en bij hunne eerste officiers-proeven, zich verre verheven te achten boven de zogenaamde « *slobkousen-dienst*. » Vallen zulke jonge officieren ongelukkig in handen van chefs die weinig kennis van, of weinig achting voor krijgswetenschappen hebben, en deelen de compagnie-chefs de gevoelens van hunnen chef, dan zijn die jonge mensche geheel verloren, en worden minder bruikbaar dan een redelijk goed onder-officier. Voor dezulke is eene humane behandeling het zwaklijk toegeven aan hunne verkeerde neiging, en eene gemakkelijke dienstregeling, hoogstverderfelijk. De gelijkstelling van den jongen met den ouderen en goed dienenden officier, oefent bij allen in het algemeen, maar in het bijzonder op de hierbedoelde jongelieden den schadelijksten invloed uit, want dan stijgen zij plotseling en in eens op de sporten, welke hunne voorgangers, één voor één, en niet zonder moeite hebben moeten beklimmen, en van daar de oorzaak dat sommigen, de detaildienst zoo geringschatten. Het relief der andere kameraden, de eerbied die hun toekomt, gaat daarmede verloren, en zodoende verliezen ook deze de kracht der drijfveeren die hen bewogen in hunnen altijd nuttigen werkkring.

De jonge officier moet — welke neiging hij ook bezit — dienen, veel dienen, en dienen onder opzigt zijner goede oude kameraden, aan wien men een hoog relief boven hen moet geven, zoowel in als buiten dienst. Treffen de jongere daarbij compagnie-chefs aan, die hun eergevoel weten te prikkelen, door vaderlijke, d. i. humane, maar met gepasten ernst uitgesprokene teregtwijzingen; blijven die kapiteins zich gelijk, en beschouwen ze de jongelieden als aan hunne zorgen toevertrouwd, als voorwerpen van belangstelling, die nog tot goede officieren moeten worden opgekweekt, om er voor hunne compagnie-dienst de beste vruchten van te trekken, dan doen zij niet meer dan beantwoorden aan een hunner voornaamste dienstpligten; maar dan ook stichten zij het nut, dat Koning en Vaderland van hen kunnen vorderen; wel te weten, dat ik hier onder vaderlijke behandeling versta: groote stiptheid in de dienst en strenge vasthouding

aan de uitvoering van elken pligt, al is hij nog zoo onbeduidend.

Het gemakkelijk werken van de dagelijksche dienst is mede een struikelblok voor de jonge officieren, waarover zij al spoedig vallen, wanneer zulks gelijkelijk over hen en de oudere officieren wordt uitgestrekt. Mijns inziens, zou men in eene trapswijze verdeeling der detail-diensten tusschen de oudere en jongere officieren, een middel kunnen vinden; een middel, om de oudere officieren meer relief te geven, ze hooger in waarde te stellen dan de jongeren, en daardoor gelijktijdig aan de laatsten te doen gevoelen, dat die dagelijksche detail-dienst onvermijdelijk noodzakelijk is. Dat alles kan gepaard gaan met hun de gelegenheid te geven, hunnen geest verder te ontwikkelen, en hun de groote voordeelen eener wetenschappelijke opvoeding te doen inzien.

De meerbedoelde jonge officieren trouwens, missen tegenwoordig eene opwekkings-methode, welke vroeger zoo heilzaam werkte, en die elke neiging tot waanwijsheid in hare eerste kiemen deed onderdrukken. Ik bedoel hier den invloed der kameraden, en de groote dienst-leerschool der officiers-tafels. Waren die gezamentlijke tafels, aan den eenen kant, dikwerf de aanleidende oorzaken, dat velen zich aan te groote verteeringen schuldig maakten, aan den anderen kant waren het hoogstnuttige kweekscholen voor kameraadschap, voor *savoir faire* en prikkels om te dienen, niet uit vrees voor straf of teregtwijzing, maar *pour l'amour du métier*, of om onder de kameraden den eertitel van een «goeden dienaar» te verkrijgen. Vroeger was dit een grootere drijfveer, dan nu de in vele kolommen gesplitste conduite-lijsten. De jonge officier, welke een fout bij de exercitie of in dienst had begaan, vreesde dan meer het etensuur, waar hij voor de vierschaar zijner kameraden terecht zou staan, dan het rapport of de berisping van den chef. De vele huwelijken der jonge officieren, de gedurige garnizoensverwisselingen, de hooger opgevoerde en kostbaardere weelde in en voor alle levens- en maatschappelijke behoeften, hebben de oude officiers-tafels met hare misbruiken, maar ook met hare goede en nuttige hoedanigheden, doen te niet gaan, en daarmede hebben de jonge officieren iets gewonnen, maar ook oneindig meer verloren. Ze zijn er door onttrokken aan de scherpe, dikwerf despotieke, maar nuttige tucht hunner natuurlijke leidsmannen, d. i. hunner kameraden. De oudere officieren hebben ook den lust verloren, om zich veel met de opleiding der jeugdige makkers op te houden. De 22 en meer jaren welke zij in de mindere rangen moeten doorbrengen, is de oorzaak dat op dat punt geene veran-

dering te wachten is. Dat verlies nu moet alzo langzamerhand op andere wegen, en door meer daadzakelijke inwerking van de korps- en kompanies-chefs, worden vergoed. Er bestaan toch geene andere wegen, welke men kan inslaan om het hier beoogde doel te bereiken, d. i. goede bruikbare officiers te vormen uit de stoffe welke de Koninklijke Militaire Akademie oplevert. Dat deze stoffe van verschillend gehalte is, en altijd wel zal wezen, dit behoort tot de *menschelijkheid* der zaak zelve, en kan geene oorzaak wezen tot verwijt aan de manier van opkweeking welke aan de Koninklijke Militaire Akademie gevolgd wordt, en het is aan allen, welke eenig gezag over de jonge officieren is toegekend, overgelaten om hunne wijze van behandeling naar den aard dier stoffe in te rigten.

Sommigen verlangen, dat de jonge lieden als volledig opgekweekte officiers door de Akademie zouden geleverd worden. Even goed zou men kunnen verlangen, dat de merriën gedresseerde veulens ter wereld bragten, en dat men voortaan, bij het ontvangen van remonten, niet anders te doen had, dan het harnachement op de jonge paarden te passen. De werkring van elke Militaire Akademie is beperkt, en toch reeds van het grootste gewigt, omdat zij geroepen is om den stevigsten grondslag van het goede te leggen, waarop de chefs, in hun eigen en in het belang van Koning en Vaderland, moeten voortbouwen. Later zal de ondervinding leeren, wie het best voldaan heeft aan de opgelegde taak, en wanneer men de oud-elèves der Delftsche militaire school, in alle vakken, ook voor den waterstaat en marine, in hunne tegenwoordige werkkringen en betrekkingen gadeslaat, dan geloof ik, dat de uitkomsten duidelijk genoeg spreken. Hoevelen schitteren nu niet reeds door hunne werken en handelingen, en wat de misgeboorten betreft, het zou wel eenig onderzoek waardig zijn na te gaan, wie er de meeste schuld van draagt, de chefs of de school zelve.

Ik stem trouwens toe, dat de geest der eeuw niet zonder invloed gebleven is op de zedelijke gesteldheid, op het doen en laten der jonge officieren, welke hunne opvoeding aan de Koninklijke Militaire Akademie hebben genoten, en dat de vruchten, welke die geest onder de jonge lieden, gedurende hun te zamen zijn in de leer- en slaapzalen heeft doen ontkiemen en groen worden, niet altijd gunstig zijn voor eene goede zelfontwikkeling tot de dienst. Van het *savoir faire* en de menschenkennis van den chef, wordt dan weder gevorderd om het verder rijpen dier voortbrengselen op eene gepaste wijze tegen te gaan.

En hiermede heb ik, dunkt mij, genoeg gezegd, om u terug te brengen van het idee, dat de te hoog opgevoerde wetenschappelijke opvoeding van de jonge officiers, die uitwerkselen heeft te weeg gebracht welke door u bedoeld worden. Slechts omtrent één punt, bijzonder door u aangestipt, zou ik met u kunnen instemmen, namelijk: dat de hoogere tactiek en strategie niet zoo te huis behoort in de opkweeking van den kadet; dat dit gedeelte welligt te hoog opgevoerd is, en dat dit onvermijdelijk leidt tot het vormen van zeer onrijpe *criticussen*, die de wetenschappen spoedig vergeten, omdat zij ingepropt en op een jeugdig geheugen geënt zijn, om niets achter te laten dan de neiging en behebtheid, om personen en zaken, hoe hoog geplaatst ook, hoe gewichtig en ingewikkeld van aard, te bedillen. Ik voer hier alleen dit tegen aan, dat, wanneer de commissie van examen er smaak in vindt, den loop van veldtogten, welke zij welligt heeft medegemaakt, behaaglijk en met jeugdig vuur te hooren voordragen, en wanneer zij voor den welbespraakten prater — namelijk voor hen die het beste geheugen hebben om den schoonen en vloeienden stijl van militaire schrijvers weer te geven — den aanmoedigenden glimlach der goedkeuring ten beste heeft, het wel wat veel gevergd is van de leeraars, om niet aan dat zwak toe te geven. De tijd aan zulke geheugengewrochten te koste gelegd, zou welligt nuttiger kunnen besteed worden.

Dit zij genoeg nopens een bepaald punt uwer correspondentie, waarvan ik niet wil afstappen, zonder stil te staan bij eene andere overweging die er zeer naauw mede in betrekking staat. Daardoor wil ik u op eene moeilijkheid wijzen waarmede de Koninklijke Militaire Akademie allereerst, en daarna ook de korps-chefs te kampen hebben. Het is de wijze hoe de jongelieden gebragt worden tot het afleggen der examens voor admmissie.

Ik geloof niet ver bezijden de waarheid te redeneren, door te vooronderstellen, dat er welligt geen $\frac{7}{8}$ van de jongelieden op de Akademie komen, die uit ware vocatie den militairen stand kiezen. Meesttijds toch is zulks een uitvloeisel van het overleg der ouders of voogden, omdat zij geen raad met hunne zonen of pupillen weten, en de officiersrang dan toch een stand in de maatschappij geeft!

De Koninklijke Militaire Akademie biedt overigens aan vele ouders en voogden een voorwerp van speculatie aan, omdat zij het verreweg de goedkoopste en beste inrigting van opvoeding vinden. De zekerheid om hunne zonen, na volbrachte vierjarige studie, tot officier bij een der wapenkorpsen te zien bevorderen met een jaarlijksch tractement van f 700—

f 1100, is trouwens geen gering lokaas; ofschoon het meermalen gebeurt dat diezelfde ouders of voogden, en veeltijds in tegenwoordigheid der voor de Akademie bestemde jongelieden, deze bestemming doen voorkomen als een *pis aller* of als eene *recherche d'une position sociale*.

De zonen van die militairen, welke niet gelukkig gediend hebben, of die eenige andere motieven hebben van weezin tegen de krijg dienste, komen ook al met geen zeer opgewekt soldaten-moreel op de Akademie, en deze laatsten zijn voor den militairen geest der kadets te gevaarlijker kameraden, omdat zij zich spoedig eenig relief en autoriteit weten aan te matigen.

De weinige jongelieden welke uit aangeboren vocatie, de krijg dienste verkiezen en naar eene admmissie op de Militaire Akademie dingen, worden al vrij spoedig overstemd, en moeten zich vast aan hunne beginselen houden, willen zij geheel zuiver blijven van den geest, die hen van den waren soldatenzin vervreemdt.

Dit zijn moeilijkheden die het bestuur der Akademie nimmer geheel kan overwinnen, en het is alleen bij de korpsen, dat men dezen geest eenigzins, zoo niet geheel onderdrukken, dan toch eenigzins zal kunnen wijzigen. De officiers-kameraadschap zal hier het krachtigste moeten werken; gelukkig is de jonge officier die dit bij zijn korps aantreft!

Welligt doet gij mij de vraag, welke dan wel de redenen zijn, dat de vocatie voor den militairen stand zoo zeer vermindert? Die vraag is moeilijk te beantwoorden, hoewel ieder het gevoelt en inziet, dat de poësie van dien stand meer en meer plaats maakt voor het platte proza des levens. Hoeveel invloed de trapswijze ontwikkeling der constitutionele regeringsvormen daarop reeds hebben uitgeoefend en hoe langer hoe meer zullen uitoefenen, laat ik aan uw schrander oordeel over, omdat de daadzaken hier duidelijk spreken. Let echter wel op, dat die invloed op alle standen werkt, en waartoe of men eindelijk zal moeten komen, om den lust voor den soldatenstand onder den geringen man nog eenigzins op te wekken, dit zou eene nadere beschouwing waardig wezen. Wilt gij intusschen eens zien wat daarvoor in Engeland reeds gedaan wordt, lees dan den inhoud van de navolgende publicatie, welke in de maand October 1.1. in Birmingham en in de meeste fabrieksteden van Engeland, Ierland en Schotland, op alle hoeken der straten werd aangeplakt:

Daar stond namelijk te lezen:

„Roem- en Prijsgelden.”

« Er worden gezocht eenige jongelieden van een goed karakter. De volgende

D A A D Z A K E N

« toonen de voordeelen aan, welke de soldaten alleen kunnen vinden bij het korps Koninklijke Mariniers. Voor den jongen man moet het bijzonder wenschelijk wezen bij dat korps dienst te nemen, omdat hij daarbij zal aantreffen eene

VERZEKERDE BEVORDERING,

« en ieder Marinier kan zich

door Prijsgelden, een Vermogen

« verwerven. Hij heeft niet noodig zich door langdurige en vervelende marschen te vermoeijen, terwijl hij overvloedig voorzien wordt van koninklijke voedingsbehoefden, bijzonderlijk van

GOEDE ROAST-BEEF EN PLUM-PUDDING.

« En daar nu een goed ontbijt, middag- of avondmaal, ook eenen goeden drank vordert, bekomt ook ieder Marinier dagelijks

EENE MAAT WIJN,

« of eene daarmede in evenredigheid staande portie Brandewijn, Chocolade, Thee, enz. Middelerwijl gaat zijne soldij steeds voort en hoopt zich op, en wanneer hij dan met verlof bij zijne vrienden en familie komt, na eene afwezendheid die zelden langer dan drie jaren duurt, dan heeft hij gewoonlijk de zakken

V O L G E U D,

« waardoor hij zich in den bloei zijner jaren

LEVENSLANG EEN PENSIOEN

« kan verzekeren.

« Dit alles zijn waarheden en daadzaken, welke ieder kan verzekeren die dit korps kent. Waar is nu de eerlievende en groothartige jonge man, die nog een oogenblik twijfelt, terwijl

Onafhankelijkheid, Eer en Rijkdom

« hem wenken en toelagchen!

God zegene de Koningin!»

De tanden wateren er van, en toch is het niet alles bluffen (triviaal uitgedrukt), getuige de prijsgelden welke na het eindigen van den oorlog in China en laatstelijk in Indiën zijn uitbetaald. Als men slechts let, dat er generaals zijn welke tot 70000 Ponden Sterlings, en luitenants die van 1000 à 1500 P. S. prijsgelden hebben getrokken, kan men wel begrijpen dat er ook voor den soldaat iets overschiet.

Gij zult zeggen dat het proza is, doch dit *platte proza* werkt somtijds nog krachtiger dan de poësie, bij materiële menschen.

De wijze hoe de behaalde roem in Indiën, door het Parlement en door de Engelsche natie is opgenomen, droeg daarenboven eenen grootschen stempel, en was wel in staat om het gemoed te verwarmen van den soldaat; te meer omdat men van zulke manifestatiën niet dan zeer schaars voorbeelden aantreft bij de constitutionnele staten. Dit steekt voor 't minst wel een weinig af bij de discussiën, welke onlangs in onze grondwettige kamers hebben plaats gehad, omtrent het ontwerp van wet tot gemoetkoming voor militaire inundatiën. Die harde strijd over *regt* en over *billijkheid*, zal nog lang in menig gemoed eenen droevigen naklank achterlaten, en in de dagen van nood menig vaderlandsch hart met ijskoude doen bevangen. Men noemt dat *staatkundige debatten*; voor mij was het een bewijs, dat men sommige zaken zeer oneigenaardig doopt, omdat ik die debatten in mijne eenvoudigheid voor zeer onstaatkundig houde. Wanneer wij het niet wisten, dan zouden wij alsnu geleerd hebben, dat ons klein rijk in vele provinciën is gesplitst!

Soldaten-Bang.

Hooggeachte Spectator!

Met eene zekere huivering heb ik de bijgaande bladeren bijeengepakt ter verzending, in de hoop dat zij onder UEd. bescherming een plaatsje in het maandwerk van het Nederlandsche leger zullen kunnen bekomen. Deze huivering zal UEd. bij de doorlezing van dit stuk, zeer natuurlijk en begrijpelijk voorkomen, daar het genre waarin het is geschreven, in onze militaire litteratuur nog zoo nieuw is, en er, helaas! zoo weinig winkels zijn, waar wij schaatsen kunnen krijgen, om ons op het humoristische ijs te wagen.

Hoewel er nog vele militaire onderwerpen op die wijze zouden kunnen behandeld worden, zal er altijd eene zekere moeilijkheid aan verbonden blijven, daar de losse, meê-

gaande stijl zoo ligt tot raillerie, ironie, en deze tot quasi-insubordinatie overgaat; — het is er mede als met het in-maken van zuurkool; men doet er, naar zijn beste weten, alleen zout en peper in, en — zij wordt zuur.

Bij het onderhavige onderwerp liep ik hieromtrent evenwel weinig gevaar, en hoop ook in het vervolg die klip te vermijden; ik zeg in het vervolg, daar ik namelijk nog eenige half uitgewerkte schetsen in de portefeuille heb, die hunnen ouderen broeder zullen volgen, ingeval hij eenige carrière maakt; mogt dit evenwel niet zoo zijn, en de *Spectator* er met de pen den dwarsbalk over halen, die hem tot eenen bastaard maakt, dan blijven zij in hunne papieren wieg rusten.

Om evenwel verder zonder metaphoren te spreken; hoogst-vereerend en zeer zeker hoogst nuttig zou het voor den ondergeteekende zijn, in allen gevalle, UEd. oordeel over het nevensgaande gewaar te worden, ten welken einde hij zijne nog zeer jeugdige pen in Uwe hem genoeg bekende welwillendheid aanbeveelt, zich met hoogachting teekenende,

UEd. Dw. Dienaar,

LODEWIJK,

2de Luit. der Inf.

Ik ben *tant soit peu* muzikaaal, dat wil zeggen, dat ik met genoeg een half dozijn goede concerten in een' winter hoor, dat ik het in het lezen der muziek ruim ver genoeg gebragt heb, om, wanneer eene jeugdige schoone hare blanke vingeren over de ijvoren toetsen doet zweven, attentie genoeg over te houden, om te letten op de zachte hoofd-neiging, die mij uitnoodigt het blaadje om te slaan; dat ik gevoel genoeg voor onze meer mannelijk schoone krijgsmuziek over heb, om nu en dan met weemoed te denken aan de ijzeren hand van het noodlot, die de muzikkorpsen van het hoofd onzer regimenten wegnam, en toch — ergert u niet, schimmen van BEETHOVEN en MOZART, lacht er niet om, RUBINI of VRUGT — toch hoor ik zoo gaarne die eenvoudige en altijd zoo opwekkende, die ruwe en vaak zoo zuivere gezangen van den, voor het overige, niet zeer muzikalen soldaat.

O, gij allen, die eenmaal « voor Koning en Vaderland, voor haardsteden en altaren » omhangen en belast zijt geweest met die stukken uit de militaire garderobe, die ons al te wel bekend zijn onder den klassieken pseudo-naam van potlood en portefeuille, zegt het mij, verkwikte het u niet altijd, wanneer op eenen langen vervelenden marsch de zon u blakerde, en alleen stof, dorst en vermoeienis, een scha-

duwkant vormden in een tafereel, dat overigens weinig werkelijke schaduw had; verkwikte het u dan niet, als een van die onvermoeide voorzangers, met longen van ijzer en een stem, alsof het sinds menschenheugenis niet gestoven had, begon met « een stukje te zingen; » dan wordt immers alles weder levendiger, de pas wordt weér fiks en regelt zich naar de cadenz van het lied; wie nog eenigen adem er voor over heeft, brengt ze ten offer op het altaar van Apollo; het is alsof de zon minder stekend, de ranselriemen minder knijpend, de patroontasch ligter wordt; de beenen, hoewel er evenveel van wordt geveerd, bewegen zich ten minste met gelijkheid en regelmatigheid, de sabel slaat u nog wel blaauwe plekken op de kuiten, maar doet het ten minste op de maat — in één woord, gij zijt een geheel ander mensch dan vijf minuten te voren; gij draagt alle bezwaren ligter, en als gij er toevallig om denkt, geeft gij SCHILLER gelijk, toen hij zeide:

Es schwinden jedes Kummers Falten

So lang des Liedes Zauber walten.

En als gij het niet denkt, dan voelt gij het toch inwendig. Ik voor mij, ten minste ik beken het openhartig, en op risico van de aanmerking te moeten hooren, die neef NURKS op HILDEBRAND maakte: « Ja, maar — ik geloof, om je de waarheid te zeggen, niet dat je heel musicaal bent, » ik kom er voor uit — ik hoor gaarne onze soldaten zingen.

Ei, doe mij bij gelegenheid het plezier, en let er eens op, op die onvermoeide, nooit te vermoeijen voorzangers: zij zijn uwe opmerking en bewondering overwaardig. Een waar voorzanger is nooit van de eersten die begint: hij weet het te goed, hoe verkeerd het is te hard van stal te gaan: zijne overtuiging, zijne ondervinding, zijn instinct, zijn aestetisch gevoel zeggen het hem, dat de eerste oogenblikken van den marsch niet geschikt zijn om doorzongen te worden. En dat ligt ook in den aard van de zaak. Ziedaar — ik denk hier aan geene militaire promenade of marsch, zooals het tableau van werkzaamheden er wekelijks een voorschrijft; want daar is het gezang niet op zijne regte plaats: de taktische veronderstellingen die daarbij worden aangenomen, geven te veel bezigheid om ergens anders aan te denken; een gepreoccupeerd soldaat kan niet op zijn gemak zingen; de militaire talenten dringen de muzikale dito tot in het derde, ja tot in het opsluitend gelid terug (figuurlijk gesproken) — en waar zou ook het ensemble blijven, als de tenoren regts als zijtroep marcheren, de bassen links als patrouille zijn uitgezonden, en de voorzanger bij de spits

is geplaatst, of welligt *en observateur* op den een of anderen kerktoren zit. — O, de order, waarbij de militaire wandeling werd herschapen in een met taktiek en velddienst doorweven marsch, moge honderd goede zijden hebben, maar — vergun mij, dat ik het zeg — de zang heeft er veel bij geleden.

Van die militaire marschen spreek ik hier dus niet, maar — neem eens aan eene garnizoensverandering — dan duurt het, ten minste den eersten dag, een geruimen tijd eer men geheel en al op zijn streek is; deze en gene laten er al het een en ander achter, dat zij een geruimen tijd voor het geluk van hun leven hebben gehouden, en hebben dus ruim een half uur noodig om het te kunnen vergeten; het afscheid ligt allen nog zoo versch op het hart; regts en links van de poort of laatste barrière zijn nog zooveel bekende gezigten, die u vaarwel zeggen of toewenken, menig vriend of kameraad wandelt nog een eindje mèe; de vorige avond is soms ook al wat heel opgeruimd doorgebracht — enfin — in het eerste half uur wordt er niet gezongen, doch des te meer gedacht en gesproken. Maar, als de eerste halte gehouden is, als de laatste kennis het laatste: « Nou, adieu, houje goed!» heeft uitgesproken, als met den laatsten blik op de stad, ook de laatste herinnering zwakker en zwakker wordt, en de marsch weër voortgaat, dan begint zoo langzamerhand hier en daar in de kolonne zich eene enkele stem te verheffen, die spoedig door anderen wordt gesecondeerd; dat doet mij altijd denken aan het eerste onderrigt van het tiraileren aan de rekruten, aan het begin van de differentiaalrekening, aan het stemmen der instrumenten op een concert: dat is een onzamenhangend iets, eene verwarring, een bajert, een chaos. Doch als er zich eindelijk een of eenige van de ware zangers mèe bemoeijen, dan krijgt de zaak een ander aanzien, dan regelt zich het ongeregelde: *post chaos lux*.

De ware voorzanger heeft eene stem, die het midden houdt tusschen een tenor of bariton, eene echte kerkstem, eene stem, die bestand is tegen zon, stof, vermoeijenis, honger, dorst, kou, regen, bekapping, slechte wegen, wind, nevel, het dragen van de groote marmite en zelfs tegen den tijd. Ik heb er een gekend, die een marsch van twaalf dagen, met inbegrip van de rustdagen, van het begin tot het einde heeft afgezongen zonder heesch te worden; die eene campagne als die van Rusland, zou doorzingen, ingeval namelijk de eene of andere antimusikale kogel geen *point d'orgue*, of een eeuwigdurend *tacet* op het muziekblad zijns levens schreef. Maar ook zoo een menageert zijne stem, hij

weet nu en dan, als hij hoort dat ze goed op streek zijn, tot het *pianissimo* af te dalen, om bij het refrein de intonatie weder met dubbel *forte* aan te geven. Hij weet de tijdmaat van den langengewegspas zoo goed als de beste tambour-majoor, en handelt er mèe, zooals de taktische leerboeken met bijna al hunne voorschriften: hij regelt ze naar het terrein en de omstandigheden; hij stelt ieder stuk zóó in, dat allen het kunnen bijhouden, dat het niet te hoog of te laag gaat; hij kent alle soldaten-liedjes, zoowel den tekst al de muziek, en varieert tusschenbeide door een refrein van een stuk van zijn repertoire aan een ander vast te knopen. Hij is bovendien een onbetaalbaar wezen, vooreerst bij het schuren van trappen, tafels, banken en verder meubilair, dat eene bezigheid schijnt te zijn, die bijzonder de muzikaliteit opwekt, waarom die dan ook van ouds met den klassieken naam van psalmen zingen, gedoopt geworden is; en ten tweede, bij het aardappelen jassen, dat, wanneer het *en compagnie* geschiedt, het best zingende gaat; moge nu hierdoor ook de attentie wat verdeeld worden en de schil er niet op de dunste, zuinigste en voor de menage het voordeeligste wijze afgenomen worden, zie dat over het hoofd: liever wat minder ratatouille in den ketel en wat meer vrolijkheid in het gemoed; ontnem den soldaat zijn lied, misgun hem zijn zang niet; het is zijne opbeuring, zijne troost, zijne poëzy; het bevordert eendragt en gezelligheid, het neemt veel van het eenvormige, van het kloosterachtige weg. — *Leve de zangers in de compagnie!*

Verwonderlijk, ja voor een opmerker waardig om opgemerkt te worden, is het, dat er zoo eenige stukken zijn, die alle regimenten kennen, die als het ware in de gelederen een burgerregt verkregen hebben, die, de Hemel weet hoe oud al zijn, en altijd aan iederen rekrut weër geleerd worden, die den toets der ondervinding hebben doorgestaan, door allen zijn gekeurd en goed bevonden, en dat zijn dan ook inderdaad die, waarop men het best kan marcheren, want dat is een hoofdvereischte. Gij kent ze immers allen zonder dat ik ze hier behoef op te noemen; gij hebt er te dikwijls op gemarcheerd, dan dat ik er den titel of inhoud van behoef te vermelden, hetgeen mij in velerlei opzigten medevalt, want vooreerst zou mijn geheugen (hoevel ik er velen onthouden heb) wel eens kunnen te kort schieten; en ten tweede, er zijn er zoovelen onder, die men door een zeef moet hooren, want waarlijk als zij onder elkander zijn, gazeeren die heeren hun discours of hun gezang bitter weinig en dat is juist een van de groote gebreken die hunne muziek heeft; het is niet gelegen in de melodie, die

is goed, aangenaam, opvrolijkend en opwekkend, maar de woorden, de woorden!

Zie, ik weet wel, het zijn geen jonge jufvrouwen; men kan hun geen sentimenteele romance van mademoiselle LOUISE PUGET in den mond leggen, maar dikwijls maken ze het toch wat al te bar. Ik herinner mij bij deze gelegenheid een woord van eene jonge fransche dame, waarmede ik in de diligence zat, toen juist een marcherende troep, die met luider keele een zijner meest erotische gezangen uitgalmde, ons in het gesprek stoorde. « Vous voyez, » zeide ik, « que les beaux arts ne sont pas dédaignés dans nos rangs. » — « Je crois, » hernam zij, « que vos chansons doivent plus à la nature qu'à l'art. » — Het lieve kind wist niet dat zij in dubbelen zin zoo waar sprak, en had zij het hollandsch verstaan, dan had zij zich dadelijk *in loco* van de waarheid van haar gezegde kunnen overtuigen, want over het algemeen laten onze snorrebaarden de natuur wat al te duidelijk spreken.

Waarachtig, het is jammer dat er zoo weinig fiksche militaire gezangen bestaan, of ten minste zoo weinig algemeen bekend en populair geworden zijn. Hebben wij dan in onze gelederen geen enkelen militairen BÉRANGER, die ons wat goede populaire stukken schrijven kan, die den soldaat bevallen zouden en die hij met genoegen zou leeren en zingen. Ik weet wel, dat die taak niet ligt zou zijn; er moet hier een toon gevat worden, welken niemand vatten kan die zelf geen soldaat is of soldatengevoelens in het hart heeft; hoeveel verzen heb ik al niet gezien met den grootschen titel: *Soldatenlied*, en waar even weinig soldatengeest in was, als in de preëk van een kwaker; die verzen waar « heldendood » op « fluitend lood » en « krijgsbanieren » op « eerlouwrieten » rijmen; of anderen, die alles zoo mooi maken, dat het wonder is, dat ieder die ze leest, niet dadelijk voor zes jaar teekent. — Een soldaat is uit zijn aard en natuur een pruttelaar, en die hem te veel laat zingen: « Ah, quel plaisir d'être soldat! » heeft nooit bij de schuif geloopt of een patroentasch in de was gezet. Neen, dan hoor ik ze liever dat lied zingen, dat zij allen en wij allen kennen, die eenvoudige berijming van de dagelijksche bezigheden:

B. v. Dingsdag dan is 't geen exterceeren,
Dan hebben wij inspectie al over de geweren,
Is er maar een vlekjen aan,
Veertien dagen policiezaal, enz.

« La rime est une esclave et ne doit qu'obéir, » zegt BOTTLEAU, maar de schrijver van deze verzen maakte haar de slavernij nog al niet lastig, doch zijn lied wordt gezongen

en zal zoolang gezongen worden, als de soldaten nog stem hebben, en waarom? Omdat het eenvoudig is, omdat zij het allen begrijpen, omdat er een *ton de grognard* in heerscht en omdat het een superber refrein heeft, waar zij heerlijk op kunnen marcheren.

Behalve die geest, is er nog een die bijzonder goed in militaire liederen gebruikt kan worden, maar ook zoo dikwijls door overdrijving misbruikt is, namelijk de uitdrukking van nationaal gevoel. Wij herinneren het ons immers allen nog, hoe in de tijden van de Belgische onlusten er honderde poëten als paddestoelen rondom ons opkwamen, wier producten overal gezongen werden: op het tooneel, in de keukens, in gezellige bijeenkomsten, op de hoeken van de straten, en ook en vooral in de gelederen, als de wijs maar populair was; wat werd ons een magt van vaderlands- en heldenliefde opgedischt, op de wijze: *Vivat Oranje hoezee!* 't Is waar, dat de meesten der toenmalige helden dat gemak voor die soort van poëzy opleverden, dat hunne namen van twee lettergrepen waren, met den klemtoon op de laatste; wat gaf dat eene vereenvoudiging, b. v.:

Wie heeft gewroken 't Hollandsch bloed, CHASSÉ;
of Wie prijkt aan 't hoofd der heldenrei, VAN SPEYK,
of Wie voert 't mobiele leger aan, VAN GEEN,
of Wie heeft oud-Hollands vlag gered, HOBEIN,

en zoo ging het dan vragende en antwoordende verder; de aanvang van een dito lied op de jagers van den braven VAN DAM, wil mij nu niet te binnen schieten. — Dat alles bewijst dat de vaderlandsliefde eene grondstof is, waar een goed gebruik van kan gemaakt worden, hoewel het niet te ontveinzen is, dat de geest van den tijd er veel toe of afdoet. Wat toen algemeen bekend was, is nu alleen nog in de herinnering van enkelen overgebleven, en de geestdrift, die toen de massa's bezielde, is in den stroom van den vredestdijf versmolten en heeft zich op zijn best hier en daar in eene ziel, die hare illusiën nog bezit, gekristaliseerd. Daarbij waren al die gezangen geheel op de toenmalige omstandigheden gegrond, en niet algemeen genoeg om nog belang te wekken na het sluiten van den vrede, dien wij (al tijd in den geest van ons tegenwoordig onderwerp sprekende) hopen, dat nog niet de zoolang verbeide eeuwige vrede zijn zal.

Bij de opwekking van dat nationaal gevoel, kan evenwel ook nog een verkeerde weg worden ingeslagen; zij moet uit het hart komen en niet uit de herinnering van vroegere heldenfeiten. Het schoone gedicht, b. v. van VAN LENNEP: « *Is 't u bekend, getrouwe burgerscharen, enz.* » is voor den

soldaat niet geschikt, want op de eerste regels moet hij al dadelijk «Neen,» antwoorden; want het is hem niet bekend, hij begrijpt het niet. De tooverstaf der poëzy moet wel het gevoel weten te treffen, dat in zijn gemoed welligt sluimert, of hoogstens de helden onder zijne tijdgenooten aanwijzen, maar wanneer zij de schimmen der voorvaderen uit hunne graven oproept en ze hem voorstelt, is er veel kans dat de soldaat, die in het geheel geen litterator of historiekennner is, eveneens zegt als KAMACHO in LANGENDIJK'S *Don Quichot* tot den dichter zei, die hem onder anderen in zijn bruilofslied de Zeven Wijzen van Griekenland opnoemde: «Ik ken dat volk toch niet.» En om hem dus niet, even als genoemde dichter, te moeten repliceren: «Dat'loof ik wel, want ze zijn allang dood,» is het beter eenen weg in te slaan, die door eenvoudig tot het gemoed te spreken, zekerder naar het doel leidt.

Wie denkt hier niet aan den onvergetelijken zanger THEODOR KÖRNER, den eenigen mensch wiens grafgedenkteken ik benijd, die den eeuwigen slaap sluimert onder de lier en het zwaard, welke hij beiden met dezelfde magtige hand omvatte, aan wien de duitsche scharen in den vrijheidsoorlog zoo oneindig veel verplicht zijn. Wat wonder dat zijne liederen zoo bij uitnemendheid populair in de geleerden van zijn vaderland geworden zijn. — Of klopte u het hart nooit hoog in den boezem als u de mannelijke melodie van zijn *Bundeslied vor der Schlacht* in de ooren klonk, vooral die van de laatste regels van ieder couplet, dat van het eerste:

«Brüder! euch mahne die dämmernde Stunde,
«Mahne euch ernst zu dem heiligsten Bunde,
«Treu, so zum Tod als zum Leben gesellt.»

of van het tweede:

«Brüder, die Rache flammt! Reicht euch die Hände,
«Dasz sich der Fluch der Himmlischen wende!
«Lös't das verlorne Palladium ein!»

of zijn «Reiterlied,» dat het blijven zal, zoolang er kavalerie in de legers bestaat:

«Schon stürmt es mächtig rings umher,
«Drum, edler Hengst, frisch auf!
«Und wenn die Welt voll Teufel wär'
«Dein Weg geht mitten drauf.»

Toon mij in een leerboek der taktiek een schooner uitdrukking om het ware hoofd-element der kavalerie aan te wijzen.

Was het wonder, dat die geheele duitsche jongelingschap die zich des morgens met FICHTE verdiepte in de grondbeginselen van het moderne stoïcismus, die philosophie, die

alles terugbrengt tot de kracht die in den mensch zelven ligt, en bij hen daardoor eene overtuiging van hunne innerlijke waarde geboren deed worden, die hun de fransche overheersching des te hatelijker maakte; — was het wonder, zeg ik, dat die jongelingschap zich des avonds vereenigde en hunne kooeren de zalige toonen van den vaderlandslievenden KÖRNER deden weërgalmen; was het wonder, dat Duitschlands jeugd als één man te wapen liep, als zijne heldenstem hun toeriep:

«Das Winseln deiner Greise ruft: «Erwache!»
«Der Hütte schutt verflucht die Räuberbrut,
«Die Schande deiner Tochter schreit um Rache;
«Der Meuchelmord der Sohne schreit nach Blut.
.....
«Der Himmel hilft, die Hölle musz uns weichen!
«Drauf, wackres Volk! Drauf! ruft die Freiheit, drauf!
«Hoch schlägt dein Herz, hoch wachsen deine Eichen,
«Was kümmern dich die Hügel deiner Leichen?
«Hoch pflanze da die Freiheitsfahne auf!»

Doch genoeg hiervan; wij hebben alleen willen aandringen op de noodzakelijkheid, en willen herinneren aan de hoofdelementen van ware soldaten-poëzy; een groot geschenk zou het aan het leger wezen, wanneer iemand hiervoor de pen opvatte, die ik nu nederleg, en in praktijk leverde, hetgeen de theorie in de bovenstaande regelen beschouwd heeft. Het is een ladder met vele sporten: de onderste staat in de kazerne zelve; de bovenste reikt tot in den idealen hemel; dit is zeker, op welken trap men die liederen ook plaatse, zullen zij gelezen worden, dan moeten zij op de eene of andere wijze interesseren; zullen zij begrepen worden, dan is eenvoudigheid eene hoofdzaak; zullen zij gezongen worden, dan moet het eene fiksche melodie met een opgewekt refrein als staart zijn; zullen zij bemind zijn, dan moet ieder couplet een of andere geestige zet bevatten; en zullen zij stand houden, dan moet het onderwerp in het algemeene militaire leven ingrijpen.

Waarmede wij Apollo en de negen muzen bidden, dat zij u in hunne heilige bescherming nemen.

LODEWIJK,
2de Luitenant.

DE OFFICIEREN VAN HET FRANSCH LEGER

DE WAARDE EENER WETENSCHAPPELIJKE OPLEIDING.

Het volgend stuk, overgenomen uit de *Allgemeine Militär-Zeitung*, N°. 4, van dezen jaargang, is ontleend uit

een geestig geschreven werk door den Deenschen luitenant der artillerie W. VON RAASLOFF, over den krijgs- en staatkundigen toestand van Algerie in de jaren 1840 en 1841. Daargelaten de waarde die het heeft ter beoordeeling der fransche officieren, handelt het bijzonder over een in den jongsten tijd dikwijls besproken onderwerp, namelijk de hooge waarde van de wetenschappelijke opleiding der officieren, en geeft doorslaande bewijzen voor de juistheid dezer somwijlen nog bestredene meening. Het kan trouwens aangemerkt worden als een betoog van den grondslag, waarop de schrijver van de *Brieven aan MARLAS*, zijne redenering in dit nummer vaststelde.

De Redactie.

« Alhoewel de officieren van het garnizoen van Medeah veel geleden hadden, trof mij toch bijzonder het in verhouding klein getal dooden en zieken onder de artillerie en genietroepen, te meer daar ik zulks reeds meer in Afrika vernomen of bijgewoond had, en dus niet geloofde het als een toevallig verschijnsel te mogen aannemen. De oorzaak van dit in 't oog vallend verschil vermeen ik meer te moeten zoeken in de eigenaardige gesteldheid welke bij de voornaamste wapensoorten van het fransche leger sedert jaren heeft bestaan, waaronder zij zich gevormd hebben, en welke mij toeschijnt wel eene nadere opheldering te verdienen.

De fransche infanterie lijdt nog, en veel meer dan de andere wapens, aan de gevolgen der Julij-revolutie en aan de sedert afwisselend plaats gehad hebbende toerusting en reductieën.

De revolutie verwijderde uit het leger alle hoogadelijke officieren van protectie, die onder de restauratie de hoogste rangen, deels met groote ongeschiktheid daartoe, schier altijd in den geest van een lang verleden tijd, bekleed hadden, en die, in weerwil van het gevaar des vaderlands, toch onder de quasi-onwettige regering van LODEWIJK PHILIPS niet vermeenden te mogen dienen. Op zich-zelve kon men de demissie dezer heeren onvoorwaardelijk als eene groote weldaad voor het leger aanmerken, maar daar de toerusting, welke de revolutie op den voet volgden, het niet alleen noodzakelijk maakten de door de legitimisten verlaten officiersplaatsen, maar ook de nieuw opgerigte kaders met officieren aan te vullen, bevond men zich in de grootste verlegenheid; het protectiestelsel had bij de jongelieden uit den beschaafden en welgezeten middelstand van Frankrijk alle lust voor de krijgsdienst uitgedoofd, en langs dien weg medegewerkt om de werkelijke geschiktheid voor het leger uit te sluiten; schaars waren dus de hulpsbronnen, en men moest zich behelpen met eene bevordering van de officieren en onder-

officieren der linie, en tevens met eene menigte der in 1815 afgedankte Bonapartisten onder de wapenen te roepen. De officiersplaatsen werden op die wijze zoo goed doenlijk, maar natuurlijk niet naar eisch bezet, zooals dat mogelijk zou geweest zijn bij een' zachten overgang, die de noodige voorbereiding hadde vergund.

De reductie die op deze toerusting volgde, was van weinig belang; daarentegen gaf de aanzienlijke uitbreiding der kaders in het jaar 1840, wederom aanleiding tot de benoeming, ik mag wel zeggen van alle eenigermate geschikt geachte onderofficieren tot officieren, want ditmaal kon men tot de Bonapartisten de toevlugt niet meer nemen; het leger verloor op deze wijze zijne beste onderofficieren, en kreeg daarvoor in de plaats officieren, waarvan velen evenmin door hunne militaire, als door hunne maatschappelijke vorming of overige eigenschappen, tot die betrekking geschikt waren.

Bij de artillerie en genie oefende die gesteldheid op verre na zulk een invloed niet uit, als bij de infanterie en kavallerie.

De meerdere studien welke men van de officieren dezer wapensoorten verlangde, hadden de protectie er bijna geheel van uitgesloten, en de revolutie vond in de gezegde speciale korpsen een over 't geheel welgezind officierskorps, hoofdzakelijk bestaande uit de zonen van de welgezeten en verstandige middelklasse. Daarenboven had de artillerie en de genie een onderofficierskorps aangekweekt, 't welk uitmuntende bouwstoffen ter aanvulling der weinige ledige plaatsen opleverde. Deze korpsen leden dus door de Julij-revolutie bijna geene verandering, en aan deze omslandigheid heeft Frankrijk het te danken, dat het in dat tijdvak, met veel krachtsinspanning en grooten haast, bijeengebragt krijgsmaterieel, nogtans zoo voortreffelijk is. Doch ook op den geest van deze belangrijke korpsen werkten de gezegde omstandigheden zeer gunstig.

Dat een officier dapper is en zijn peloton naar behooren leidt, doet bij den franschen soldaat niet alles af. « *Nous sommes tous braves,* » zeggen zij, « *et le peloton va quand même;* » maar het verstand, de meerdere kennis, en in het algemeen de geestbeschaving, een goede naam en beschaafde manieren, zijn eigenschappen die de tegenwoordige fransche soldaat gaarne in zijnen officier aantreft en waarvoor hij eerbied heeft. De soldaat wil door zijnen officier waardiglijk vertegenwoordigd worden; hij wil niet dat die officier zich door onkunde belagchelijk maakt, of door manieren die in het *estaminet* t'huis behooren, en uit de hoogere kringen, en den omgang op gelijken voet, met de hoogste militairen in rang, uitgesloten zij. Een verwaand en linksch gedrag,

zooals men dat onder de al te wetenschappelijke officieren somwijlen aantreft, ontgaat zeker de kritiek der militairen niet, doch voor een officier, die bekend staat als een man van groote kunde, heeft men eene achting, welke de ruwe, onbeschaafde *troupiër* zich door zijne vloeken, schelden en straffen, niet verschaffen kan.

De achting die de artillerie- en genie-soldaten voor de meerdere kunde hunner officieren hebben, de grootscheit waarmede zij derzelve eigenschappen verheffen, geeft aan de officieren dezer wapenen eenen zedelijken invloed op de gemoederen hunner ondergeschikten, die in hagchelike omstandigheden wonderen doet (1).

Het officierskorps der infanterie en kavallerie is daarentegen, zooals ik hierboven getracht heb te verklaren, derwijze zamengesteld, dat het deels de eigenschappen om een' belangrijken zedelijken invloed op de ondergeschikten uit te oefenen, doorgaans mist; deels ook in zich-zelf de hulpbronnen niet bezit, welke eene meer wetenschappelijke vorming en geestbescheiving den bevelhebber verschaffen, en waardoor hij niet alleen zich-zelfen, maar ook anderen staande houdt in benarde omstandigheden, die den materielen mensch spoedig doen bezwijken. — Hierin vind ik de verklaring van het bovengezegde verschijnsel, hetwelk, zooals ik zeide, niet op zich-zelve staat; doch, daar ik nu eenmaal met een woord gesproken heb over de rol, welke de hoogere opleiding in een beschaafd leger verzekerd is te zullen vervullen, zij het mij vergund nog een ander punt te vermelden, 't welk men aan de ondervinding van den Afrikaanschen oorlog te danken heeft, en die krachtig en overtuigend bevestigt eene, zelfs in onzen tijd, somwijlen nog bestredene en miskende waarheid.

Ik heb reeds vroeger opgemerkt dat Algerie onder de auspiciën van een jonger geslacht eene betere toekomst te gemoet gaat; een geslacht, dat zich door schitterende daden in 't veld, door grondige studien en onvermoeide navorschingen aan de ware belangen der kolonie heeft toegewijd, zich den weg tot de gewigtigste betrekkingen in het leger heeft gebaan, wier invloed op de aangelegenheden in Algerie iederen dag

(1) Ik mag niet nalaten op te merken dat Frankrijk in dit opzigt eene betere toekomst te gemoet gaat; de wetenschappelijk opgekweekte jongelieden, die de krijgsschool verlaten, worden zoo snel mogelijk tot de hoogste rangen bevorderd; de neiging voor militaire studien en de lust voor den krijgstand zijn weder aangewakkerd, en weldra zal er tusschen het getal der wetenschappelijk gevormde officieren en dat der eigenlijke, uit de onderofficieren, bevorderde *troupiërs*, wier bruikbaarheid voor de subalterne rangen ik niet wil betwisten, eene betere verhouding dan tot heden bestaan.

grooter wordt, en die ook de kolonie voor de herhaling der vroegere misslagen zal behoeden. Het leger, de kolonisten en allen wien de ware belangen van Afrika ter harte gaan, erkenden sedert lang, hoeveel Algerie zich van dit jongere geslacht beloven mogt, en de gebeurtenissen der laatste jaren hebben die verwachting op de schitterendste wijs bevestigd; menig vertegenwoordiger telt dit geslacht reeds in de hoogste rangen, en de namen van AUMALE, DE LAMORICIÈRE, CHANGARNIER, DUVIVIER, BEDEAU, TEMPOURRE, CAVAINAC, MAREY, liggen ieder op de tong, die de gebeurtenissen in Noord-Afrika met eenige belangstelling heeft gadegeslagen; eene aanzienlijke schaar wacht voorts slechts op den wenk om eveneens op den voorgrond te treden, en de plaats in te nemen, waarop zij dagelijks door hare diensten en resultaten, nieuwe aanspraak verwerft.

Als men de loopbaan dezer mannen, wier namen op ieder blad van de Algerische jaarboeken eervol vermeld staan, nader onderzoekt, dan vindt men in de groote meerderheid van hen voormalige kweekelingen der polytechnie school. De hertog van AUMALE (1), DE LAMORICIÈRE, DUVIVIER, TEMPOURRE, BEDEAU, CAVAINAC, MAREY, zijn allen uit deze schoolvoortgekomen, en aanvankelijk, overeenkomstig de bestaande bepalingen, bij de artillerie, de genie of den generalen staf geplaatst. Hunne inwendige roeping volgende, hebben zij echter deze speciale korpsen weder verlaten, om met hunnen daaria verworven rang bij de infanterie of kavallerie over te gaan. Door dezen overgang tot de beide hoofdwapens, baanden zij zich den weg, om door uitstekende diensten, tot de hoogere posten, voor welke zij zich geroepen gevoelden, sneller op te klimmen, dan de aard der wapensoorten die zij verlieten, en de mededinging van het doorgaans zoo uitstekend korps officieren dier wapens, gedoogden.

Daarentegen hadden zij nu tegen de mededinging te worstelen van het officierskorps der geheele fransche infanterie en kavallerie, eene mededinging, te geduchter daar alle eergierige jonge officieren van het leger, met graagte zich van iedere gelegenheid bedienen, om in Afrika den dood of een spoediger avancement te vinden, dan in vredestijd in Frankrijk te verkrijgen is.

Als men verneemt dat van deze kleine schaar wetenschap-

(1) De hertog van AUMALE, ofschoon hij niet in de polytechnie school studeerde, is toch juist door de zeer zorgvuldige hem gegevene opleiding, en die uit zijn geheele bestaan onmiskenbaar blijkt, zeer bijzonder geschikt om onder de voornaamste van dit jeugdig geslacht, waartoe hij door zijne daden behoort, de eerste plaats te bekleeden.

pelijk gevormde officieren geen enkele achtergebleven is; dat integendeel alle leden daarvan zich een snel avancement en eene invloedrijke betrekking in hun aangenomen vaderland hebben verworven, dan schijnt zulk een resultaat wel eenige opmerking waardig. Men meene niet, dat deze jonge lieden op de door hen gekozene baan zich over bijzondere begunstiging hebben kunnen verheugen; noch de tegenwoordige minister van oorlog, noch in 't algemeen de groote meerderheid der oudere generaals, koesteren bijzondere genegenheid voor deze eergierige en begaafde jeugd, wier opleiding en vorming van de hunne zoo veel verschilt; zij ontveinzen hun integendeel dikwijls kwalijk genoeg den tegenzin dien ze hun inboezemt; ook meene men niet, dat men ten behoeve van LAMORICIERE of CAVAIGNAC de marschen verkortte, eene tent voor hen spande als het regende, of des nachts bedden voor hen spreidde, terwijl de in 't bijzonder zoogenoemde praktische officieren doornat in het slijk bivouaqueerden; de bezwaren, de ligchaamsinspanningen en ontberingen waren voor allen waarlijk gelijk, maar de geestkracht en de zedelijke moed, om ze te verduren en te boven te komen, waren het niet.

Hoeveel diensten ook de wetenschappelijk gevormde officieren, zelfs gedurende den tijd van het keizerrijk hadden bewezen, en hoe diepe wortelen de achting voor de meerdere kunde in het leger en in het openbaar gevoelen van het fransche volk, ook mogt geschoten hebben, toch waren er nog zelfs in Frankrijk, onder de zoogenoemde *troupiers*, en anderen die zich over deze meerdere voortreffelijkheid niet verheugden, een groot aantal, die op meesterlijken toon en met verachtelijk gebaar van deze onbruikbare, geleerde en onpraktische officieren spraken, en voerspelden dat als er maar eens werkelijk oorlog ontstond, het spoedig zou blijken, waartoe die geleerdheid (1), waarvan men zooveel ophef maakte, wel diende; eene voorspelling die bij een gedeelte van het publiek gereeden ingang vond.

De werkelijke oorlog, een oorlog vol gevaren en ongehoorde ontberingen, heeft nu veertien jaren lang geduurd, en ik mag wel vragen hoe het komt, dat al de bedoelde sabelslepers doodstil geworden zijn, en welligt veel liever in Frankrijk hunne staldienst verrigten of de parade maken; terwijl gezegde onpraktische geleerden van het leger, zich in het gevecht onderscheiden, en daarbenevens, door ernstige navorschingen, het vaderland voorlichten nopens de ware belangen van eene zoo gewigtige kolonie.

(1) Zoo noemen zij gewoonlijk de door oefening en ingespannen studiën verkregene werking van den geest en lust tot den arbeid.

Men verongelijkt mij, als men meent dat ik met het bovenstaande heb willen te kennen geven, dat de overige officieren van het leger te kort geschoten zijn in schitterende dapperheid of deugdelijkheid in 't veld, of dat die leden van het jongere Afrikaansche geslacht, welke zich tot de hoogste rangen hebben verheven of op weg daarheen zijn, en die hunne eerste opleiding niet aan de polytechnieke school of die van den generalen staf bekomen (1), zich op hunne plaats minder uitstekend hebben betoond dan gene; de eenvoudige daadzaak, door mij in 't licht gesteld, gedooft zulk eene uitlegging niet, en behoeft ze ook niet om te overtuigen. Ik heb slechts willen opmerkzaam maken, dat de in Afrika verkregene krijgsondervinding, zeer ter gunste der wetenschappelijk gevormde officieren uitgevallen is. Is deze daadzaak al niet weg te redeneren, nogtans moet ik er op voorbereid zijn, dat men mij de vermeende afdoende, en tevens zoo gemakkelijke bewering zal tegenwerpen, dat de ondervinding uit het keizerrijk ontelbare malen een tegenovergesteld resultaat heeft gegeven. Het stijgen van deze en gene uit de geringste klassen der maatschappij tot de hoogste militaire rangen, behoort tot de overleveringen van dat met zooveel glans bekroonde tijdvak, hetwelk aan de meening een groot gewigt gegeven heeft, dat de krijgskennis en de zorgvuldige opleiding niet noodig zijn om een uitstekend veldheer te worden, en dat het praktische krijgsleven altijd geheel andere lieden aan het hoofd zou brengen, dan juist die, welke zich door ernstige studien tot zulk een beroep voorbereid hebben.

Ik acht deze zeer populaire meening voor valsch en schadelijk, en wel omdat men ze met plumpe eenzijdigheid en volslagen gebrek aan oordeel aankleeft. Mijne krachten zouden te kort schieten — verbod het doel en de uitgebreidheid van dit kleine geschrift mij reeds zulk eene uitweiding niet, — om die meening volkomen te wederleggen. Onder de daadzakelijke gesteldheden, waarop die meening berust, zijn er echter eenige, die zich aan den grooten hoop in een zeer verkeerd licht voordoen; ik bedoel de eigenschappen, waardoor de groote fransche veldheeren, die neven NAPOLEON schitterden, zich tot hunne hooge rangen verheven. Het spreekt van zelf dat onder die eigenschappen on-

(1) Alhoewel de school waarin de generalen staf-officieren hunne speciale opleiding bekomen, niet mag gelijk gesteld worden met de polytechnieke school, heeft zij toch een groot getal uitstekende officieren geleverd, en het jonge fransch-afrikaansche geslacht heeft een groot gedeelte zijner degelijkste medeleden (ik mogt wel zeggen mede-arbeiders) uit het midden der jonge staf-officieren bekomen.

feilbaar in de eerste plaats moeten gesteld worden, de persoonlijke moed, de dapperheid en de zich opofferende verkleefdheid aan de zaak der natie, en later aan derzelver eenigen vertegenwoordiger; maar, na deze, doet zich ook de wetenschappelijke vorming in de loopbaan dezer helden in hooge mate gelden, en wel veel meer dan men onder het publiek gewoonlijk gelooven wil. Dat het zoo zijn moest, zou men *a priori* kunnen betoogen; maar men behoeft slechts met eenige onpartijdigheid en zaakkennis de biographiën dezer mannen door te loopen, om gezegde bewering volkomen gestaafd te vinden.

Een zeer groot gedeelte van de beste generaals, uit het keizerrijk, NAPOLEON zelf aan 't hoofd, was oorspronkelijk voor de speciale wapens wetenschappelijk opgeleid, en had eerst later deze korpsen met de infanterie en kavallerie verwisseld. Een ander even groot gedeelte van die beroemde aanvoerders behoorde door geboorte en opvoeding tot de beschaafde klassen der maatschappij, en had gedurende de revolutie dienst bij het leger genomen, waarin de edelsten en besten eene toevlugt zochten, en waarheen gedurende een geruimen tijd het verstandelijk Frankrijk zich bijna uitsluitend wendde; slechts door hunne kennis nu, en door den verkregen zin en de bekwaamheid tot geestesarbeid, konden deze mannen zich sneller den weg tot de hoogste rangen banen, dan zoo ontelbaar veel andere, wier bloote dapperheid hen niet zoo ver konde brengen. Velen van hen zijn als diplomaten, als schrijvers en als wetgevers opgetreden, hoe is dat nu denkbaar, zonder wetenschappelijke vorming?

Het zeer klein getal van die generaals, wier ruwheid en gebrek aan geestbeschaving geschiedkundig is geworden, behoorden ontwijfelbaar tot de zeer buitengewoon begaafde menschen, welke de gunstigste omstandigheden die er kunnen bestaan, gelegenheid gaven om hunnen grooten aanleg voor den oorlog te ontwikkelen; maar die het, aan den anderen kant, deels niet versmaadden in lateren leeftijd naar die geestbeschaving te streven, welke zij in de jeugd hadden gemist en waarvan zij het belang nu gevoelden, deels voor het gemis daarvan ook hard genoeg moesten boeten in het praktische leven; zulke mannen zijn echter, zoomin als het genie over het geheel, aan de algemeene regelen onderworpen, welke integendeel, door zulke enkele uitzonderingen die zij gedogen, aan algemeen geldende kracht winnen.

Van de generaals der tweede en derde klasse hehoef ik niet te spreken; onder de reeks van deze kon er nog menigeen schuilen, zoolang hij maar alleen in de hand des grooten mans een goed en toegedaan werktuig behoefde te zijn.

Schoon ik nu overtuigd ben dat de ondervinding uit het keizerrijk onbepaald spreekt ten voordeele van de hoogere geestbeschaving, zoo verschillen toch de omstandigheden, waaronder de legers van den nieuweren tijd bestaan, zóó geheel en al van die van gezegd tijdvak, dat dergelijke resultaten op onzen tijd niet wel zouden kunnen toegepast worden. Eene geheel andere beteekenis schijnt mij toe te hebben, de in dit opzigt in Afrika verkregene ondervinding, want zij is opgedaan in den jongsten tijd, bij een jeugdig leger, onder de vrije mededinging der gezamentlijke krachten van een groot rijk, en onder de kritiek der geheele fransche natie en der gezamentlijke, bij de bestaande vredesrust, onderzoekende officieren van de Europesche legers.

Had ik het niet zoo dikwijls moeten hooren, hoe zekere lieden met onwrikbaar zelfsvertrouwen met de orakelspreuk gereed waren: «Deze geleerde jonge heeren zijn tot niets goeds te gebruiken;» en had ik mij niet kunnen overtuigen van de gretigheid, waarmede zoo menigeen die spreuk aanhoorde, waarlijk ik zou mij de moeite niet gegeven hebben, om de vermelde daadzaak anders dan zeer vlugtig te vermelden, maar aangezien het met de erkenning dezer zaak nog steeds zoo gesteld is, heb ik vermeend, ook mijne zwakke stem ten deze te moeten doen hooren.»

Militärische Briefe

RIJMS

VERSTORBENEN

AN

SEINE NOG LEBENDEN FREUNDE.

ZEVEN EN DERTIGSTE BRIEF. (1)

Olympus, den 2^{den} Mei 1844.

Het letterkundig Genootschap op den Olympus; deszelfs strekking. BEERENHORST als president — De Idioten en boekenvrijanden op den Olympus. — Statistische aantekeningen over de boven- en de beneden-wereld. — Arkadie of Achter-Pommeren. — Voorregten der Olympiers en Arkadiers. — Debatten over het al of niet aan handen leggen van het militaire boekengedrukt. — Wenken aan de hooge autoriteit.

Voor eenige weken is hier een letterkundig genootschap opgericht, om proeven te nemen met CHARON'S nieuw uitgevonden uittreksel-, analyseer- en kritiseer-machine (2). Men heeft BEERENHORST tot president gekozen, of liever hij heeft er zich toe aangeboden, waarmede hij de wenschen van de meerderheid onzer landslieden ten deze voorkwam. Wij had-

(1) Diegenen welke den geestigen zin van dezen brief begrijpen, zal ook duidelijk zijn het verband waarin hij staat, tot dat van den III brief aan MARTAS, in dit nummer opgenomen. *De Redactie.*

(2) Men vergelijkte den drie en twintigsten brief. (*De Deutsche Uitgever.*)

den reeds lang te voren over de zaak gesproken, want daar van alle boeken die op uwen aardbol van de pers komen, een niet onaanzienlijk getal gratis-exemplaren hier moet geleverd worden, is niemand in staat den ganschen hoop zelfs maar door te bladeren, nog veel minder te lezen, al ware hij een Olympisch bewoner. De boeken worden alzoo in uitgestrekte zalen opgestapeld, en niemand denkt er aan om zich met hunnen inhoud nader bekend te maken. De reden daarvan is gedeeltelijk ook, dat men hier allerlei verstandelijk onderhoud heeft, waaruit men eene keuze kan doen, dat men aan het *gesprokene*, boven het *geschrevene* of gedrukte woord de voorkeur geeft; dat wij bewoners van den Olympus, ons in vele opzichten schranderder achten dan de aardbewoners, en onze studiën reeds meenen volbragt te hebben. In één opzicht is dit laatste in der daad waar, want niemand vraagt hier meer naar onze kunde, en die geen proeven meer moet doorstaan, grijpt eer naar kaarten en dobbelsteenen dan naar boeken. Men heeft alzoo op den Olympus even zoowel brave Idioten, als onder de Europeanen en Amerikanen, want in de overige wereldeelen wordt zooals bekend is, nog veel minder gelezen. JUPITER heeft aan de Olympische bewoners deze vrijheid, om al of niet te lezen, toegestaan, en de Idioten zijn sterk gesteld op dit schoone voorregt. Daar MINERVA het echter hiermede volstrekt niet eens is, draagt zij den boekenvijanden somwijlen deze of gene taak op, bij welker volbrenging het natuurlijk vernuft te kort schiet, laat zich voorts een uitvoerig verslag geven over de wijze van uitvoering, is niet karig in 't berispen, en geeft dan niet onduidelijk te kennen, dat menig boek veel goeds bevat, hetwelk men behoorde te weten. Zóó wil zij aan het lezen brengen.

Deze aansprongen hebben nu ten gevolge gehad, dat de afkeerigheid van boeken ook bij dezulken verdwenen is, die er vroeger een soort van ijdel trots in stelden, niet anders te lezen dan tafel- en tooneelberigten, of op zijn best het Berlijnsch staatkundig weekblad, de *Weener Modezeitung*, en soms de *Charivari*. De in het laatstgenoemd blad voorkomende geestigheid en woordspeling vatten zij echter evenmin, als een Rus het lekkere van een Colchester oester waarderen kan. Genoeg, de Idioten gevoelen behoefte om te lezen, al ware het maar om niet geheel en al de gunst van de godin MINERVA te verbeuren. — Maar, ik ontwaar dat ik u nog in 't geheel niet met de verblijfplaats dezer heeren bekend gemaakt heb, want tot de Olympische bewoners kan men ze eigenlijk niet rekenen; dat zijn de bevoorregten, de lievelingen der goden en godinnen van hooger en lageren rang. De lieden waarvan ik spreek, bewonen een geheel ander gewest; wij Pruisen noemen het schertsenderwijs: «Achter-Pommeren.» STRABO heeft het echter den naam van Arkadien gegeven. 't Is echter niet dat Arkadien waar MUNCHHAUSEN zijne luchtpillenfabriek oprigtte, en SEYDLITZ de paardenteelt volgens een nieuw stelsel wilde veredelen (1); 't is een geheel ander land, digt achter het kas-

steel dat JUPITER bewoont, en ik moet u te dezer gelegenheid meer daarvan zeggen.

De omstandigheid dat JUPITER den Arkadiers den rug toekent, terwijl de Olympische bewoners de onderscheiding ten deel valt in zijne nabijheid en als voor zijne oogen te leven, toont reeds genoeg aan, dat de eerstgenoemden niet zoo hoog in aanzien staan; de verhouding tusschen hen is ongeveer als die van de Plebejers tot de Patriciërs, of van de Lacedaemoniërs tot de Spartanen in het oude Griekenland. Dit Arkadien is zulk een vruchtbaar en behaaglijk land, dat menig duitisch Vorst regt gelukkig zou zijn als hij het bij zijn rijk kon inlijven; de landstreek heeft echter niet het grootsche en schilderachtige van dat gedeelte dat wij Olympiërs bewonen. Bij ons is alles in den edelsten stijl gebouwd; huizen en tuinen, bosschen en velden, bergen en dalen, rivieren en meeren wisselen elkander op de smaakvolste wijze af. Het zijn de voorhoven van Elyseum, de eigentlijke woonstede der goden. In Arkadien nu is aan het nuttige boven het schoone de voorkeur gegeven geworden; er zijn modelhuishoudens, en de lieden moeten er zelve arbeiden; zij worden slechts niet aangespoord om boeken te lezen, noch minder om ze te schrijven. Het geheele boven- en onderaardsche rijk der afgestorvenen bestaat alzoo uit de volgende hoofdafdeelingen: 1) *Elyseum*, verblijfplaats der goden en der reeds gecanoniseerde afgestorvenen; aangezien ik daar nog niet geweest ben, kan ik er u ook nog geene beschrijving van geven; 2) *Olympien*, of eenvoudig de Olympus, waar ik mij tegenwoordig bevind; ik heb u het merkwaardigste daarvan hierboven geschetst; 3) Arkadien, het land waarvan hier zal gesproken worden; 4) *Tenare*, hetwelk gij reeds uit vroegere brieven hebt leeren kennen; 5) Tartarie, een geheimzinnig land onder de tiende zaal van Tenare, 't welk door den Tartarus omspoeld wordt en den veroordeelden ten verblijf dient. — Om der volledigheidswil, moet ik echter nog het een en ander vooraf zeggen, alvorens ik tot de beschrijving der Arkadiërs en hunner levenswijs overga.

Zoodra het zamenstel van vleesch, beenen, spieren, zenuwvezels, hersens, bloed, huid en haar, dat wij gewoon zijn ons ligchaam te noemen, zijne functiën gestaakt heeft, de ziel het ligchaam verlaten heeft en met onbepaald verlof vertrokken is, wordt haar een der vijf genoemde districten ten verblijf aangewezen, waar eene nieuwe lichaamlijke inwoning plaats heeft, waarbij de menschelijke gedaante ook niet zelden verloren wordt. De lievelingen der Goden komen terstond in Elyseum en blijven er voor altijd. De begunstigten komen op den Olympus; die belooning noch straf verdiend heeft, dus het middelslag, wordt in Arkadien afgezet. De slechten betrekken eene der tien zalen van Tenare; de boozen worden naar Tartarie verwezen, waaruit geene ontcoming te verwachten is. De tijd van verblijf in de andere districten hangt evenzeer van de omstandigheden af, als de vergrooting der voorregten, welke van verdienste afhangt. Op den Olympus wordt alle zeven jaren de rekening opgemaakt, in Arkadie alle negen, en op Tenare slechts alle tien jaren. Wien alzoo bij zijne aankomst aldaar naar de tiende (benedenste) zaal verwezen wordt, kan zelfs bij het beste gedrag, eerst na eene eeuw tot Arkadier verheven worden.

(1) Men vergelyke den eersten en tienden brief van de eerste Verzameling.
(De Duitse Uigever.)

Er hebben hierin echter nog eenige wijzigingen plaats: Een Arkadier bijv. kan zoowel op den Olympus, als naar een der bovenzalen van Tenare *gekommandeerd* worden, al naardat hij zich den bijval of het ongenoegen van een der voorname godheden, zelfs van JUPITER verworven of op den hals gehaald heeft. Vervolgens worden er ook soms welwillende of ongunstige *verloven* gegeven naar eene hoogere of naar eene lagere streek. Nog erger is het, als men weder naar u toe, dat is: « op reis » uitgezonden wordt. Bij tijdelijke *degradatiën* wordt men ook wel naar eene hoogere streek gezonden, bijv. van Tenare naar Arkadien, maar dan verschijnt men in de gedaante van een dier (1). Bij eene geheele degradatie, wordt men als mensch in eene lagere categorie geplaatst. Dat alles weet ik echter eerst sedert ik mijn tweede tijdvak ben ingetreden, en het is mij zelfs eerst onlangs vergund geworden, u zulks mede te deelen. Gij zult nu, naar ik hoop, genoeg aangaande onzen stand en betrekkingen ingelicht zijn, om de levenswijs en bemoeijingen der Arkadiers te begrijpen, dewelke ik u thans beschrijven wil.

Het bedrijf onzer Arkadiers is als dat hunner oud-grieksche naamgenooten: akkerbouw en veeteelt, ook eenige nuttige beroepen en vrije kunsten; minder echter om in hun levensonderhoud te voorzien, dan om niet geheel zonder bezigheid te zijn, daar zij hunnen ledigen tijd niet op zulk eene verstandelijke wijs weten te besteden, als de Olympiers der hoogere klassen, aan wien zij in menig opzigt ondergeschikt zijn en onder wier geestelijke voogdij zij staan. Hoe dit laatste moet verstaan worden, zal uit den loop mijner mededeelingen blijken. Hierdoor ontstaan er soms spanningen en botsingen tusschen hen en ons, en daar zij veel talrijker zijn dan de Olympiers, daar er in vroegere tijden ook gevaarlijke zamenspanningen tusschen de Arkadiers en de bewoners van Tenare moeten hebben plaats gehad, om de Olympiers uit het rustig bezit hunner voorregten te verdringen, heeft JUPITER het raadzaam geacht zich eene gewapende magt te verschaffen. De troepen waaruit die magt bestaat, zijn echter geen levende wezens, maar automaten, die door kleine, inwendig aangebrachte stoommachines, naar goedvinden overal en tot alles kunnen gebruikt worden. Ik behoud mij voor, u van deze troepen bij gelegenheid eene omstandigere beschrijving te geven, en keere tot de aangelegenheden der Arkadiers terug.

De voorname bezigheid dezer goede lieden bestaat voornamelijk in het nemen van allerlei proeven voor landbouw en industrie, of in het beproeven van verbeteringen, wier resultaten zij daarna op de best geschikte wijze den aardbewoners mededeelen. Zij zijn dus de vertegenwoordigers van het *materiele beginsel*. Omtrent het wetenschappelijke waren zij tot nu toe onverschillig; maar dat zal thans veranderen. De oorzaak dezer nieuwheid ligt in de bij hen tot nog toe nauwelijks merkbare zucht naar geestvolmaking, want het getal van degenen, die na verloop van een arkadisch tijdvak waardig bevonden werden het getal der bewoners van

den Olympus te versterken, is in de laatste tijden op eene bedenkelijke wijs verminderd. Al kan ons, Olympiers, nu aan den nieuwen toevoer uit Arkadien niet veel gelegen zijn, aangezien 't geen regtstreeks (dat is van de aarde) tot ons komt, van veel beter allooi is, zoo schijnt het toch tot de algemeene wereldorde te behooren, dat de verschillende bestanddeelen der menschelijke maatschappij wederkeerig *door elkander gaan*, daar zij ook weerkeerig voor elkander *noodig zijn*. Menigeen onder ons denkt er zekerlijk anders over. « Een Pommersch edelman, » zeide onlangs graaf HYPOLIT, « blijft altijd edelman, al mest hij ook ganzen vet; maar « de beste ganzenvetmester is daarom nog geen edelman. » — Op dergelijke wijs is het met de Arkadiers gesteld. Wie van hen de landhuishoudkunde of zijn technisch bedrijf op eene hoogen trap van volmaaktheid gebragt heeft, en daarvoor naar den Olympus is overgeplaatst geworden, verhaalt ons den ganschen dag van zijne botertonnen, van zijne raapvelden, runderen, schapen, of van zijne impermeabele kledingstukken. De verstandelijke omgang in zijne veelvuldige takken, heeft voor die lieden slechts waarde, voor zoover zij betrekking heeft op hun bedrijf; al hun denken en doen is slechts gerigt op het bewerken der ruwe stof, in den vorm dien zij er aan wenschen te geven. Iedere nieuwe gedachte in deze wat eenzijdige rigting van den geest, wordt door hen met dezelfde geestdrift ontvangen, als een nieuw nummer van DINGLER'S *polytechnisches Journal*, terwijl zij zich nauwelijks uit den slaap kunnen houden, als er spraak is van HOMERUS *Ilias*. Zij noemen zich met veel zelfbehagen: « praktische menschen, » en zien met geringachting op diegenen neer, wier diep doordringenden geest het lot van gheele volken en staten in eenige brandpunten zamenvat, om het aan het tegenwoordig en toekomstig geslacht, op diens donker levenspad, als fakkels in de hand te geven. Een kleermaker die eenen nieuwen minister het eerste staatskleed aanpast, en heengaande, zegevierend tot diens kamerdienaar zegt: « Nu heb ik eenen minister gemaakt! » kan zich niet hoovaardiger aanstellen dan deze materialisten, met hunne zoogenoemde praktische rigting van den geest.

Maar ik doe verkeerd mij over deze stoffelijke bemoeijenissen het harnas aan te trekken, want zij strekken toch evenzeer ten algemeenen nutte als al het andere. Onze groote geniën zouden er slecht bij staan, als er geen lieden bestonden, die voor de bevrediging hunner materiele behoeften zooveel zorg droegen. Men leeft toch niet alleen om het ligchaam te voeden en te kleeden, maar men voedt en kleedt het, om aangenamer te leven, en hoe aangenamer men leeft, des te gemakkelijker kwèekt de geest bloesems en vruchten. Dat ik hier geen eigenlijk gezegd goed leven, in den gewonen of gemeenen zin versta, behoef ik u niet te zeggen, mijn vriend; het leiden van een zoogenaamd goed leven verhindert evenzeer de ontwikkeling van den geest, als een bestendig onbehaaglijk leven. Wie iets uitstekens wil verrigten, moet tusschen deze klippen en banken van het menschelijke leven met beleid weten door te zeilen. Kommer en verdriet kunnen den geest somtijds een' krachtigen schok geven, maar de eigentlijke armzaligheden van het dagelijksche leven verlammen deze wederom gewoonlijk.

(1) Men vergelijke hiermede den achttienden en den acht en twintigsten brief. (De Duitse Uitgever).

Onze Arkadiers hebben voorzeker van het laatstgenoemde niets te lijden; zij worden veeleer door het goede leven bedorven, en daar hun dit, ten aanzien van het materiele, van hoogerhand verzekerd geworden is, heeft MINERVA de heeren wat lectuur voorgeschreven, om het dikke bloed te verdunnen. Nauwelijks was de meening der godin bekend geworden, of er kwamen leesverenigingen in Arkadie tot stand; en aan de Olympiers is thans opgedragen voor de keus der lectuur te zorgen. Hier hebt gij nu de aanleiding tot de bovenvermelde proeven met CHARON's letterkundig werktuig, en na dezen uitstap keer ik tot BEERENHORST en zijne experimenten terug.

Toen ik nog op aarde verkeerde, heb ik toevallig weinig notitie van dezen genialen man genomen, en ben ook hier eerst later met hem bekend geraakt; thans berouwt mij dit verzuim zeer, en begrijp ik zelfs niet, hoe het gekomen is dat wij elkander tot op de zamenkomst bij NAPOLEON, noch gezien, noch gesproken hadden. De wijze waarop BEERENHORST, als president van het letterkundig genootschap, zijne betrekking vervult, is zeer origineel, en geeft de blijken zijner groote menschenkennis. «Geeft ge aan den grooten hoop het best geschreven stuk in handen» — zeide hij heden tot mij — «men zal zich weinig moeite geven om met den inhoud bekend te worden, zoodra het onderwerp ten algemeenen nutte dient, tot leering en verlichting moet strekken, of de grondigere kennis eener zaak bevorderen. De eenvoudige onopgesmukte taal komt de menschen voor als dagelijksch brood; schrijft ge daarentegen een regt dom stuk, bedient ge u van hoogdravende of geheimzinnige phrasen, geeft ge den lezer te vermoeden, dat het boek veel meer bevat dan ge er werkelijk in geschreven hebt, dat men, om u volkomen te verstaan, ook tusschen de regels moet lezen, enz., dan zal men het boek met gretigheid, haastig in handen nemen en den inhoud gulzig verslinden. De groote hoop wil niet onderwezen, maar onderhouden, en — gemystificeerd worden. De schrale dagelijksche kost behaagt niet meer, men haakt naar letterkundige lekkernijen. Niet zonder reden heb ik mij vrijwillig tot het vervullen van het presidentschap aangeboden; ik ken de Arkadiers of Beotiers (zooals zij eigenlijk behoorden te heeten) zoo goed als WALLENSTEIN zijne Pappenheimers, en ben nog al ervaren in de bewerking hunner waterachtige hersens. Als ik maar eerst de machine in orde gebragt heb, dan zult gij zien, hoe ik de goede lieden met wijsheid zal voeden, zonder dat ze zelve er iets van vermoeden. De groote kunst is juist om op de massa's te werken.»

Ik bragt eenige bedenkingen in 't midden ter gunste van het publiek, en voegde er bij: «dat zijne letterkundige bemoeijingen in een' tijd waren gevallen, waarin zich zeker vele dergelijke verschijnselen mogten opgedaan hebben; maar dat er tegenwoordig veel en opmerkzaam gelezen werd, zelfs onder den officiersstand, hetgeen de sterke vermeerdering der krijgsliteratuur genoeg staaft.» BEERENHORST bleef echter op zijn stuk staan, en zeide: «Het eerst gedrukte werk van militairen aard maakte de nieuwsgierigheid niet minder gaande, dan de Openbaring van JOHANNES. Deze nieuwsgierigheid verminderde echter, naarmate de literatuur rijker

werd, maakte weldra plaats voor onverschilligheid, eindelijk voor walging. De groote hoop, en deze bedoel ik juist, is steeds getrouw gebleven aan zijn karakter. Slechts het kleinste gedeelte der officieren koopt boeken om ze te lezen; een nog zeer klein gedeelte, maar dat nog tot het beter slag moet gerekend worden, koopt boeken om ze ten minste te bezitten, maar leest ze niet; verreweg het grootste gedeelte koopt, noch leest boeken, zelfs al kan het ze voor niet lezen. Het groot getal en de vruchtbaarheid der tegenwoordige militaire schrijvers levert nog geen bewijs dat de officieren meer dan vroeger lezen. Er worden maar alleen meer boeken gekocht, en altijd door dezelfde personen. Wie eenmaal leest en boeken heeft, die koopt wat hem aangeboden wordt, en wat hij voornemens is wellicht eenmaal te lezen. Maar deze liefhebberij verbreidt zich daarom niet onder den grooten hoop; het verschil bestaat alleen dáarin, dat dezelfde officier, die zich in mijn' tijd met drie boeken zou vergenoegd hebben, er thans dertig bezit, en zich daardoor den schijn van groote wetenschappelijkheid geeft. Het veelvuldig schrijven is juist eene oorzaak dat er zoo weinig gelezen wordt. Ware ik oorlogsminister, dan zou ik mijnen officieren het boekenschrijven wel niet geheel verbieden, maar toch zoo zeer bemoeijelijken, dat hun de lust wel zou vergaan om iets te laten drukken.» — Hierop ontstond de volgende zamenspraak:

IK. «Wie tot schrijven innerlijken aandrang en roeping gevoelt, zou zich daardoor niet laten afschrikken. De waarheid dringt overal door als rook, zij laat zich niet onderdrukken; zegevierend maakt ze zich baan.»

BEERENHORST. «Dat zou ik willen voorkomen. Ieder officier zou mij zijn handschrift vóór het ter perse ging ter inzage moeten geven. Ik zou commissien benoemen, ter beoordeeling dier handschriften, en haar last geven zich daarbij niet zeer te haasten. Alles wat de een of andere hooggeplaatste persoon kon mishagen, zou zonder versoening worden doorgeschrap; afkeurende beoordeelingen of opmerkingen over toestanden of bestaande inrigtingen zouden hetzelfde lot ondergaan; de waanwijze en superschrandere schrijver deed ik nog bovendien bestraffen; 't geen de hoogste staatsambtenaren en militaire autoriteiten bevolen hadden, zou altijd het beste moeten geacht worden; alle soort van kritiek, al is zij ook nog zoo verschoonend, kan slechts bijdragen om het vertrouwen op de zorg der autoriteiten te ondermijnen. Doet een officier voorstellen die verbeteringen beoogen, zonder het bestaande te veel aan te randen, zoo behoort hij die eerst aan de hoogste autoriteiten aan te bieden om er nut van te trekken, maar niet door openbaarmaking ze tot het eigendom van het algemeen maken, waaruit zelfs onze vijanden zich wapenen kunnen smeden.»

IK. «Maar BEERENHORST, ge zijt plotseling geheel van gevoelen veranderd; welk een intolerante Demon is in u gevaren! Uw eigen werk (1) bevat de onverschoonlijkste kritiek der toenmalige gesteldheid van zaken en meeningen; het tast bijna al 't bestaande aan, schokt alle vertrouwen

(1) *Betrachtungen über die Kriegskunst, über ihre Fortschritte, Widersprüche und Zuverlässigkeit.*

op de oude overwinnings-methoden, en sloeg in plaats daarvan, niet eens iets anders voor. Of gij hadt *toenmaals*-onrecht, of *thans!*»

BEERENHORST. «Geen van beiden, mijn waarde vriend, en ik wil u daarvan met weinig woorden overtuigen, maar val mij niet in de reden voor dat ik geëindigd heb. Toen ik op negentienjarigen leeftijd mijne kritische pen den vrijen loop liet, geloofde men in Pruisen het toppunt van krijgsvolmaking bereikt te hebben, en gaf men zich aan een zelfbehagen over, dat mij uiterst verderfelijk toescheen. Van de strategische beweegbaarheid en de taktische veerkracht van FREDERIK *den groote* waren slechts de ledige vormen overgebleven. De geest van dezen, even grooten, als gelukkigen veldheer zweefde nog wel over het leger, maar bezielde het niet meer. Men had zich veel te weinig moeite gegeven in het bestuderen der ware oorzaken zijner verrassende voordeelen, en geloofde dat men zich slechts voor den vijand behoefde te vertoonen, om hem te slaan. De uitbrekende oorlog tegen de revolutionnaire Franschen opende de oogen aan de superschranderden, zoowel als aan de Idioten; noch de sublieme manoeuvres, noch het blind er op los stormen wilde meer tot de zege voeren. Het duurde lang voor dat men tot heldere inzigten kwam, en met de monarchen ware het middelerwijl bijna gedaan geweest. Door mijn vriend VALENTINI bleef ik in mijn stil verblijf te *Dessau au courant* van de krijgsgesbeurtenissen, en slingerde nu eenige brandfakkels onder de strookoppen. Het vuur vlamde op; er ging den lieden een ander licht op, men zag de geweldige dwaling in en bekeerde zich. 't Is waar, ik laakte toenmaals bijna alles, zonder iets beters aan te bevelen, maar ik deed dat met voordacht. Ik wilde slechts den ouden afgodstempel omverwerpen; den wederopbouw vermeende ik aan anderen te moeten overlaten, die er meer middelen toe bezaten en het einde hunner aardse loopbaan nog niet zoo nabij waren. Mijne verwachting is niet onvervuld gebleven, en de krijgsliteratuur is sedert door schriften verrijkt geworden, die in alle noodzakelijke behoeften genoeg voorzien. De pruisische militaire schrijvers kwamen zegevierend uit dezen veeljarigen meeningstrijd, en hebben zich tot op den jongsten tijd op het letterkundig veld gehandhaafd.

«Maar deze zege, mijn waardste, begint eenigzins nadeelig te werken, en daar men van deze meerderheid des geestes zich allengs bewust geworden is, begint men die als eene volkomen verzekerde verovering aan te merken. Dat is zij intusschen niet, en kan het ook nimmer worden, omdat de krachten van den geest altijd blijven werken. Het nadeel zou minder groot zijn, als men zich tegenwoordig vergenoegde, met een aantal, proefhoudend bevonden, strategische, taktische en fortificatie-grondbeginselen formeel aan te nemen, alhoewel dat spoediger tot eene eenzijdigheid zou moeten leiden, waarover te voren niets kan gezegd worden; maar men gaat zoover dat men alles wat *buiten* Pruisen daarover geschreven wordt, met laatdunkende onverschilligheid en niet zonder vooroordeel in handen neemt, vlugtig doorbladdert en ten minste met zeer verdeelde opmerkzaamheid leest. Dat de recenserende bladen nu en dan met eenigen lof van vreemde werken gewagen, bewijst nog niets tegen mijne

meening; zij bevatten slechts de bijzondere meening van den recensent. De recensien worden echter door het *meerdereel* der officieren even weinig gelezen, als de boeken. Deze algemeene onverschilligheid omtrent de vorderingen van kennis in de verschillende Duitsche legers, duidt de nadering eener gevaarlijke crisis aan. — In den beginne had ik gehoopt dat uwe eigene nagelatene geschriften, mijn waarde CLAUSEWITZ, eene omkeering zouden veroorzaken, welke de krijgsliteratuur voor eenen verderfelijken stilstand moest bewaren. Ook gij hebt eenige brandraketten en lichtkogels onder den grooten hoop geworpen, die wellicht nog grootere werking hebben gedaan, dan mijne eigene pekkranen. Maar ge hebt slechts eenige weinige onbevooroordeelde lieden er door bekeerd, die zich nog moeite geven, om uwe verhevene denkbeelden, welke men met edele gesteenten en baren goud zou kunnen vergelijken, in gangbare munt te stem-pelen, opdat zij iedereen en allen nuttig zouden zijn. In de hoofdzaak is dus nog weinig daarmede gewonnen.

«Opdat nu de vruchten uwer inspanningen niet verloren gaan, moet het publiek in de eerste plaats geschikt worden gemaakt, om de voortbrengselen van uwen veelomvattenden geest te *ontvangen*; het nuttig gebruik volgt dan van-zelf. Zoals het thans met de zaken geschapen staat, bestaat daartoe *slechts één middel*, dat wel zeldzaam genoeg is, maar zijne werking niet mist. Men moet, gelijk ik reeds hierboven aanmerkte, de uitgave van nieuwe militaire geschriften, op alle mogelijke wijs, zoeken te bemoeijelijken, *derhalve de veelschrijverij palen stellen*. Gaat men consequent naar de daarvoor hierboven aangeduide beginselen te werk, dan zal weldra geen pruisisch officier eenigen lust meer gevoelen, om zich aan al de kwellingen en chicanes bloot te stellen, welke de verschillende censuurcollegien hem al ligt zouden aandoen, zonder zich nog aan blijkbaar onrecht schuldig te maken. Is het echter eenmaal *zóóver* gekomen, dan hebben wij gewonnen spel. Hetgeen de echte vaderlanders en de opgeklearde kritische geesten ten beste van den staat of van hunnen stand vermeenen te moeten schrijven, wordt dan *buiten* Pruisen, of onder een anderen naam gedrukt, en komt als *verboden lectuur* in het vaderland terug. Dat verbodene vruchten zoeter dan geoorloofde smaken, is eene waarheid zoo oud als de wereld, hoewel het tot de zelfmisleidingen behoort. Terwijl dus tot nog toe zeer weinig gelezen geworden is, hoewel de officieren *behoorden* te lezen, zal men voortaan zeer veel lezen, omdat het — *verboden* is. Naardien men echter niet zoo gemakkelijk kan onderscheiden, wat een inlandsch of buitenlandsch schrijver geschreven heeft, zal de bovengezegde maatregel ook nog het belangrijk voordeel verleen, dat men nader bekend wordt met de vreemde letterkundige producten, en dat is, onder de vele goede gevolgen van zulk een' censuurdwang, wellicht de beste.»

Ik. «Het zou ligt kunnen gebeuren dat gij u over den uitslag van zulk een maatregel bedroogt. De meeste menschen grijpen liever naar verboden, dan naar veroorloofde waar; maar de onverschilligheid is in het onderhavig opzigt een sterk tegengift. Ook scheint gij straks in allen ernst te zeggen, dat het onstaatkundig of niet vaderlandsch was, om

nieuwe en waarlijk goede denkbeelden ter kennis onzer natuurlijke tegenstanders te brengen, weshalve men ze slechts aan de eigene hoogere autoriteiten ter onderzoek en toepassing moest aanbieden; hoe strookt nu die meening met uwe bedoeling?»

BEERENHORST. «Het laatste zal ik later beantwoorden; thans slechts een paar woorden over het eerste punt. De onverschilligheid is den grooten hoop aangeboren; dat geef ik u toe. Maar alle deugden en gebreken zijn den menschen aangeboren; men moet dus de eene trachten te ontwikkelen, de andere weg te nemen. De onverschilligheid omtrent wetenschappelijke beschaving is het natuurlijk gevolg van dat men te veel van de officierskweekelingen vergt, en van de te groote toegevendheid der officieren zelve. Men leert in de scholen te veel positieve kennis, overlaadt daardoor het geheugen en doodt den geest. Hieruit volgt het eerst oververzadiging, daarna de verkeerde waan, dat er niet veel meer te leeren valt. Bepaalde men zich daarentegen tot het noodzakelijkste, deed men den kweekelingen door gepaste aanwijzingen, als 't ware slechts vermoeden, dat zij zich maar in de voorportalen van den tempel der wetenschappen bevonden, dat er nog eene hoogere kennis bestond, welke zij later, bij rijpere oordeelskracht, zelve moeten verkrijgen, om geen armzalige krukken te blijven, dan zou men hunne weetgierigheid opwekken, in plaats van ze te doen inslapen.»

Ik. «Dit aansporingsmiddel zou zonder werking op de meerderheid blijven, als welke, eenmaal tot het verkrijgen der officiers-epauletten gestudeerd hebbende, doorgaans in geheel andere geheimen zoekt door te dringen, dan die van den oorlog in zijne veelvuldige gedaanten.»

BEERENHORST. «Toegegeven, vriend; maar zodoende maakt men de voortzetting der militaire studien tot een vereischte.»

Ik. «Dat is gemakkelijker gezegd dan uitgevoerd, want wie zou deze bijzondere studien regelen en controleren? Men moet zich hierin op den goeden wil of op het eergevoel der officieren verlaten, of hen van tijd tot tijd aan een nieuw examen onderwerpen, en de waardigsten hunner op eene gepaste wijze beloonen. Voor het laatste zou ik intusschen niet stemmen.»

BEERENHORST. «Ook ik heb geen plan op zulk een maatregel, doch wilde iets dergelijks dat minder gedwongen was; men make van de wetenschappelijke beschaving eene zaak van eer.»

Ik. «Het moeilijkste is hier om het algemeen vooroordeel weg te nemen: dat namelijk een grondig wetenschappelijk beschaafd officier, zelden te gelijk een zoogenoemde praktiker is, en omgekeerd, dat een praktisch officier de wetenschappelijke beschaving zou kunnen missen. Hebt gij vergeten, dat de wetenschappen door alle empirikers voor een artikel van weelde gehouden worden?»

BEERENHORST. «De openbare meening mag ons niet misleiden; zij kan en moet beheerscht worden.»

Ik. «Maar door welke middelen?»

BEERENHORST. «Door dat men de empirikers bij iedere gelegenheid het ongenoegzame van hun stelsel doe gevoelen.»

Ik. «Dan zou men weder bij de hoofdofficieren eene mate van verstand en wetenschappelijkheid onderstellen, welke

men slechts bij het minderdeel van hen aantreft. Ik zou vreezen dat wij langs dezen weg in 't geheel het doel niet zouden bereiken. Men heeft in Pruisen sedert langer dan twintig jaren, geen middel onbeproofd gelaten, om de officieren vatbaarder en meer gezind te maken voor wetenschappelijke lectuur, doch het oogmerk is maar zeer onvolkomen bereikt. De zucht naar genot en de onverschilligheid van den grooten hoop staan alle bevelen en maatregelen die daarop betrekking hebben, als eene Macedonische phalanx, in den weg.»

BEERENHORST. «Vergeef mij, waarde CLAUSEWITZ, dat ik u door eenige voorwendsels tot deze verklaring gebragt heb. Thans zult ge, hoop ik, wel willen bekennen dat men nieuwe maatregelen moet nemen, eensdeels om den wetenschappelijken stilstand tegen te werken, anderdeels om de onverschilligheid te bestrijden. Men *verbiede* dus regtstreeks het lezen en schrijven van krijgswetenschappelijke werken, en bedreige de overtreders van dit algemeen verbod met straf. Zulk een soort van willekeur moet noodzakelijk ten gevolge hebben, dat men zich daartegen *verzet*, 't geen alleen geschieden kan door in 't geheim te lezen en te schrijven. Een ander doel heb ik daarmede niet.»

Ik. «'t Is mogelijk dat deze handelwijs betere vruchten oplevert dan de vroegere maatregelen; men zou ten minste de zaak kunnen beproeven. Maar ge zijt mij nog eene verklaring op mijne tegenspraak schuldig, waarnaar ik nu zeer nieuwsgierig ben.»

BEERENHORST. «Vergun mij dat ik mij hiervoor van eene gelijkenis bediene. De gewapende magt is de strijdbare arm van het opperhoofd van den staat, waarvan men zich ter bereiking van staatkundige oogmerken bedient. Op zich-zelf beschouwd, maakt het leger zelf een geheel uit, 't welk ik met een enkel individu vergelijken wil. Het hoofd daarvan heeft natuurlijk het hoogste gezag; alle overige organen, alsmede de hen omgevende romp en de overige ledematen zijn de werktuigen die het dienen. *Het hoofd* is de zetel van *het verstand*. Onverschillig of het hem oorspronkelijk of eigenaardig toebehoort; alle *bijzondere soorten van verstand moesten aldaar zamenvloeijen*, zich als dampen condenseren, om later, naar de voorkomende omstandigheden, op de verschillende hefboomen terug te werken, waardoor het werktuig op eene geschikte wijze in werking behoort te worden gebragt. Hieruit ontstaat de noodzakelijkheid om de werking der krachten van den geest, in beide rigtingen, beter te regelen. Het verhoogd verstand van ieder individu in het militair verband, moet als eene *schatting* worden aangemerkt dien hij aan het geheele ligchaam moet betalen. Met andere woorden: ieder is *verplicht*, 't geen hij in het gebied der wetenschappen aangewonnen heeft, ten dienste en nutte van het hoog gezag af te staan, daar het laatste, zonder zulk eene versterking van zijne geestelijke kracht, buiten staat zou zijn aan alle eischen te voldoen.»

Ik. «Daarmede ben ik het niet eens; dat zou erger zijn dan de drukkendste lijfeigenschap. Een pacha van Egypte kan zulk eene schatting vorderen; een Europesche vorst denkt daartoe te humaan. Dat beginsel is met den tegenwoordigen toestand niet overeen te brengen. De dienst van officier is eene eeredienst. Ik erken wel de verplichting om aan

deze dienst zijne edelste krachten toe te wijden, zonder dat men daartoe vooraf bijzonder moet aangespoord worden. Maar men moet niet alle grenzen van billijkheid overschrijden. De producten van eene geheel vrijwillige werking des geestes, welke de strenge dienstpligt *geen regt* heeft te vorderen, zijn en blijven het onbetwist eigendom van hem die zijne vrije uren daartoe besteedt. Het moet hem dus vrijstaan, de vruchten van zijn nadenken der regering aan te bieden, om er het gebruik van te maken dat deze goedvindt, of ze door den druk openbaar en ten algemeenen eigendom te maken. 't Kan u niet onbekend zijn, waarde BEERENHORST, dat vele belangrijke handschriften, die op verschillende tijden der regeringen werden toegezonden, in de archieven bleven muffen, omdat zij niet in den smaak van dezen of genen aanzienlijken persoon vielen, of omdat de verslaggever de waarde er van volstrekt niet wist te beoordeelen. Onderwerpt men daarentegen deze producten van den geest aan de *openbare* beoordeeling, dan sticht men veel meer nut. Door zulk eene openbare behandeling levert het geestelijk leven van onzen stand nieuwe vruchten; de strijd van meeningen die er mag ontstaan, geeft den zwakken nieuw leven, en versterkt de krachtige gemoederen. Zelfs de andere standen trekken er nut van, want de verwantschap des geestes is een onzichtbare band die alle standen zamensnoert.»

BEERENHORST. «Hebt ge ook aan het nut gedacht dat de vijand uit zulke openbaarmakingen kan trekken.»

Ik. «Zeker, mijn vriend, doch ik kan kwalijk gelooven dat u deze tegenwerping ernst is. Behalve eenige, slechts door middel van zeer kostbare proeven, te verkrijgen technische uitvindingen en verbeteringen, is er niets, tegen welks openbaarmaking eenige vaderlandslievende bedenkingen kunnen opkomen. Uwe eigene inzichten nopens den aard der krijgskunst bevestigen, dat gij geen nadeel daarin ziet. Immers hebben ook wezentlijke verbeteringen in de constructie van het klein geweer, niet eens invloed op de gewone infanterie-taktiek gehad. De zege is het product van geheel andere voorwaarden, welke men eindelijk beter had behooren te kennen. De geheimzinnigheid, waarvan de Duitschers nog niet zeer lang geleden, zich met moeite hebben pogen los te maken, heeft nimmer iets grootsch tot stand gebracht. Alleen eigenwaanzuchtige, kortzigtige en kleingeestige lieden stellen zich voor haar in de bres, daar hunne eigene verblindende en kortzigtigheid hen zelfs niet op het vermoeden brengt, dat er buiten den chineschen muur, waarachter hunne armoede van geest zich gaarne verschuilt, nog schranderder lieden zijn dan zij zich-zelven achten. Eene wederzijdsche wisseling van denkbeelden, door middel der literatuur, zou hen spoedig overtuigen, dat de nabuur hen dikwijls wat *veel beters* kan aanbieden, dan zij op dit oogenblik zelve nog bezitten.»

BEERENHORST. «Maar ge zult toch moeten toegeven, dat alle verstand zich bij het hoogst gezag moet concentreren.»

Ik. «Dat behoorde zeker zoo; doch daaruit volgt nog niet de noodzakelijkheid, dat men den letterkundigen arbeid moet *beperven*; integendeel moet er van de geestvermogens beter partij getrokken worden, nadat men hare, met den tijd overeenkomende, ontwikkeling eene vrijere speelruimte gelaten

heeft. Het eergevoel der duitsche officieren waarborgt in 't algemeen dat deze grootere vrijheid niet zal misbruikt worden. Mogelijk doet zich nu en dan eens een Judas onder hen op, die den vijand verraadt wat men reden had om voor hem te verbergen; maar zulk een lage ziel vindt ook den sleutel tot de geheimste archieven; de geheimhouding der autoriteit is bij voorbedachte slechtheid geen hinderpaal.»

BEERENHORST. «Maar gij zult het een of ander toezigt over den letterkundigen arbeid toch wel niet afkeuren? Men moet ten slotte toch weten *wat* een officier geschreven heeft!»

Ik. «Ook dit is nutteloos en benadeelt de geheele zaak. Wat in 't algemeen geschreven geworden is, verneemt het hoog gezag toch tijdig genoeg, nadat het gedrukt is; 't is onverschillig *wie* het geschreven heeft. Daarom kan ik zelf de bepaling niet goedvinden, dat een officier zonder voorafgaande autorisatie niets mag laten drukken. Deze maatregel heeft ten gevolge gehad, dat hoofdofficieren, die ter zake hunner lange ondervinding en dienstjaren, zulk eene voorgedij meenden ontwassen te zijn, of er zich niet aan onderwerpen wilden, maar die nogtans staat en leger *nuttig* wilden zijn, liever geheel en al van het auteurschap afzagen en hunne geschriften buiten Pruissen onder vreemde namen lieten drukken. Anderen vonden het beter hunne geschriften eerst na hunnen dood te laten verschijnen.»

BEERENHORST. «Waarom zou een officier, die geene andere bedoeling had dan om den staat of zijnen stand nuttig te zijn, van zijn naam als schrijver een geheim moeten maken? Het kan hem slechts tot eere gedijen, als hij zich bij het hoog gezag bekend maakt.»

Ik. «Dat is bittere spot, BEERENHORST, en tegen uwe betere overtuiging gesproken: Wie onder zijn naam iets goeds wil bevorderen, bereikt zelden zijn doel, vooral als hij niet vermijden kan te zinspelen op verkeerde inzichten, eenzijdigheden of misbruiken van anderen die boven hem staan. Gekrenkte ijdelheid vergeeft nimmer; welligt zou zij den vrijmoedigen schrijver *in het openbaar* wel voor de gegevene onderrigting danken, maar *in 't geheim* zou zij hem te sterker tegenwerken. Wie der menschen zwakheden en hartsogten kent, zal niet onnoozel genoeg zijn om den grooten of vermogenden opentlijk dingen te zeggen die hem onaangenaam moeten zijn; met groote voorzigtigheid en de meest mogelijke verschooning moet men hen op hunne gebreken opmerkzaam maken.»

BEERENHORST. «Stel u gerust, hooggeachte vriend, in den grond der zaak ben ik het geheel met u eens. Het hooge militair bestuur zou zich veelere moeite behooren te geven, dat de officieren met vrucht *lezen*, dan den ijver te beteugelen van degenen die zich tot *schrijven* aangespoord gevoelen. De rijkdom van praktische denkbeelden welke de drukpers tegenwoordig aan den dag brengt, is aan het kleinst getal bekend, nog minder partij wordt er van getrokken, zelfs niet door hen die blijde behoorden te zijn, dat zich iemand de moeite geeft, om ongezoekt en zonder uitzigt op belooning, *voor hen te denken*.»

Na deze woordenwisseling scheidde wij van elkaer, met de belofte, bij de eerste gelegenheid eene poging te doen, om de Arkadiers, Beotiers, Idioten, of hoe gij ze noemen

wilt, wat meer smaak voor wetenschappelijke en in 't algemeen voor leerzame lectuur in te boezemen, en de uitkomst daarvan zal ik nu nader mededeelen.

Naschrift. Op dit oogenblik keert mijn adelaar, — een emeritus — sche kabinetskoerier — van de aarde terug en brengt mij uw antwoord op de brieven van den 13 Januarij en 1 Februarij. Gij maakt daarin met geen enkel woord melding van mijne belangrijke mededeelingen van den 19^{den} October en 27sten November des vorigen jaars; hoe komt dat? (1) — Mijn adelaar beklagt zich daarenboven, dat hij te Berlin vernomen had dat men hem allerhande lagen legde, dat men zelfs lijnstangen uitgezet had, vermoedelijk met inzicht om hem van mijne depeches of van uwe antwoorden te berooven. Dat is zoo indiscreet als dom. Een olympische steenadelaar en — Berlijnsche lijnstangen; *quelle idée!* —

CORRESPONDENTIE

NOPENS

DE VOORZORG.

De heer majoor ENGELBERTS heeft mij het genoegen verschaft, in een vriendschappelijk schrijven, zijne denkbeelden mede te deelen over het tweede ontwerp der *Voorzorg*, welke ik hieronder in zijn geheel en in den oorspronkelijken vorm mededeel, omdat ik het vooral noodzakelijk acht, dat de individualiteit der voorstellers sprekende aan den dag gebragt worde, bij een onderwerp van dat gewigt als de *Voorzorg* werkelijk is. Er kan geen licht genoeg verspreid worden over de weldadige, nuttige, ja heilzame bemoeijng, welke op de in het lichtverschijning van het plan des heeren majoors ENGELBERTS bij vele officieren is gevolgd. Daardoor toch worde ik in staat gesteld, met kennis van zaken, eene onderneming te leiden, welke mij, op grond der stukken welke bij de Redactie van den *Spectator* inkomen, voorkomt met een goed gevolg bekroond te zullen worden. De bedoelde brief luidt als volgt:

GRAVE, 11 Mei 1846.

Zeer Geachte Wapenbroeder!

..... Wat betreft het 2^e ontwerp in hetzelfde nummer voorkomende, zoo wil ik geenszins het oordeel van anderen daaromtrent vooruitloopen; maar aangezien de stellers van hetzelfde gebreken of bezwaren aanwijzen in het eerste plan, zoo vordert de eer van de vlag om die niet onbeantwoord te laten. Immers, indien dit thans niet geschiedt, dan zullen velen de zoo even genoemde bezwaren *à la lettre* opnemen, en het plan van de *Voorzorg* beschouwen als eene onbekookte, weinig doordachte propositie. Zoodoende zou men zich

(1) Deze brieven zijn òf in het geheel niet ter plaatse hunner bestemming gekomen, òf de ontvanger heeft zo voor de publicmaking niet geschikt geoordeeld.

(Aanz. van den Duitschen Uitgever.)

willens en wetens in een ongunstig daglicht stellen, hoewel het gemakkelijk is aan te toonen, dat de vermeende bezwaren zulks eigenlijk niet zijn. Ik stel u voor tot dit doel het volgende te doen strekken:

- a. De bepalingen omtrent de deelhebbers, die op eene andere wijze de dienst verlaten dan met pensioen, tegen het gevoelen van de meerderheid der officieren strijdende, kunnen zoodanig gewijzigd worden, als men onderling zal goedvinden, zonder de grondslagen waarop de *Voorzorg* berust aan te tasten: dit is bij gevolg eene zaak die eenvoudig bij meerderheid van stemmen te beslissen is.
- b. Even zoo is het gelegen met het minimum der bijdragen. Hoe gering men dit ook wil stellen, niemand belet zulks, om in zijn eigen welbegrepen belang, dit minimum te overschrijden. Een ieder zal toch wel begrijpen, dat, hoe men de zaak ook moge inrigten, zeer geringe bijdragen, slechts onbeduidende uitkomsten kunnen opleveren.
- c. Het is zeer waar, dat de *Voorzorg* zich grondt op de theorie van den waarschijnlijksten leeftijd der deelhebbers, en even waar, dat zij zich op niet anders kan gronden, zonder het hoofddenkbeeld geheel omver te werpen. Gaarne wil ik dan ook de mogelijkheid aannemen van eenig bezwaar, voortvloeiende uit de eerste afdeeling van de *Voorzorg* (niet in de 2^e, zooals ten klaarste blijkt uit het Ontwerp) uit het overschrijden van den waarschijnlijksten leeftijd door eenige deelhebbers. Waarschijnlijk is dit geval niet, en weinig te vreezen, zoodra deze afdeeling van de *Voorzorg* een paar honderd leden telt. Het deficit ontstaande uit het langer leven van den eenen deelhebber, zal dan wel opgewogen worden door het voordeel dat het fonds deelachtig wordt, ten gevolge van het vroeger afsterven van den anderen. En mogt dit niet volkomen gebeuren, dan zou het nog slechts nadeelig werken op de extra dividenden, zonder de regelmatigheid van de vaste uitkeeringen, moeilijkheden in den weg te leggen.

Ik geloof, dat de ondergang van zoo vele pensioen- en dergelijke fondsen, minder toe te schrijven is geweest aan het hier bedoeld bezwaar, dan aan de te voordeelige conditiën, welke de directien dezer fondsen, *als daarbij een geldelijk voordeel bevoegende*, het publiek aanboden, terwijl goede rekenaars *à priori* den val van dusdanige instellingen konden voorspellen.

Dat de directie van de *Voorzorg* geene belooning hoegenaamd zoude genieten, scheen mij toe in de reden te liggen, en daarom werd het niet opzettelijk gezegd. Had dit echter behooren te geschieden, dan is het een verzuim.

Wat nu eindelijk het bezwaar aangaat, omtrent de ongunstige positie waarin de *Voorzorg* zoude geraken, indien zij schuldbrieven tegen 35 of minder moest verkoopen, die tegen 60 of meer ten honderd waren aangekocht, hieromtrent valt te zeggen: dat tegen het verondergestelde geval volkomen overstaat het omgekeerde; namelijk dat, waarin de *Voorzorg* kapitaal te gelde maakt tegen hooge prijzen, hetwelk tegen lage was ingekocht. Met der daad zie ik toch niet, waarom het eerste geval meer waarschijnlijkheid heeft dan het tweede; immers over eene reeks van jaren, en die moet bij dergelijke overwegingen toch tot basis strekken.

Maar bovendien zullen de uitkeeringen somtijds geheel, altijd gedeeltelijk uit de bijdragen kunnen gedaan worden, zoodra de *Voorzorg* een zeker getal deelhebbers tellende, eenigzins belangrijke kapitalen omzet. En mogt er aan de laatsten te kort komen, om de eersten te dekken, juist op een oogenblik waarin de Nederlandsche staatsschuld bijzonder laag staat, dan kan de *Voorzorg* een gedeelte van haar kapitaal tijdelijk beleenen, zonder verplicht te wezen om met nadeel te realiseren. — Stellig geloof ik te mogen aannemen, dat de soliditeit van het Ontwerp uit dit oogpunt beschouwd, buiten allen twijfel is te achten, zoolang de renten der Nationale schuld stiptelijk worden voldaan.

Zoude dit verschil in prijs van de staatsschuld, bij het tweede ontwerp, daarentegen niet hoogstnadeelig kunnen werken op de belangen der deelhebbers? Immers, wanneer volgens § 17, de waarde van het te goed gemaakt kapitaal aan den inlegger die de dienst verlaat, wordt berekend naar den koers op den dag van afrekening, dan kan het gebeuren, dat, als hij juist een oogenblik treft waarop de fondsen zeer laag staan, hij zijne bijdragen niet alleen geenszins door oplopende rente vermeerderd ziet, maar dat hij minder terugkrijgt, dan hij heeft bijgedragen.

Het zij mij vergund op te merken dat deze wisselvalligheid tot gegronde bedenkingen aanleiding geeft, en de noodzakelijkheid eener herziening van het zoo evengenoemde artikel, benevens van de twee volgende artikelen, schijnt te bewijzen.

Zie hier dan wat ik volstrekt noodig acht op de gemaakte aanmerkingen te repliceren, zonder wijders het plan zelf te willen bediscuteren, zulks, zooals gezegd is, geheel aan het militaire publiek overlatende. Dit doende, zal men toch wel moeten toestemmen, dat er met alle discretie wordt gehandeld, daar — behalve de liefhebbers voor de *Voorzorg*, die zich bij u mogen aangemeld hebben — ik er reeds genoeg bijeen had, om de zaak te kunnen entameren. Ik heb, onder anderen, brieven van mij geheel onbekende infanterie-officieren, strekkende om zich als onvoorwaardelijke deelhebbers te doen aanteekenen voor bepaalde bijdragen. Aan die heeren heb ik echter, onder dankbetuiging voor het geschenken vertrouwen, geantwoord: « wacht tot het verwacht wor-

dend plan publiek is gemaakt, welligt is dat beter. » — Wat er nu verder zal gebeuren, moet de tijd leeren: wat mij betreft, ik zal in ieder geval mijne bijzondere denkbeelden omtrent den aard van de bedoelde inrigting, ondergeschikt maken aan die van de meerderheid onzer kameraden, en zoodoende toonen, dat ik, zoowel met daden als met woorden, wil medewerken tot een doel, hetwelk zoo hoog noodig is geworden te bereiken, in een land waar het dagelijksch leven steeds kostbaarder wordt, zonder dat de karige militaire pensioenen daarom grooter zijn.

Wat u betreft, u zult voorzeker niet alleen ook zoo handelen, maar bovendien uwe krachtige pogingen doorzetten, door in den *Spectator* tot het daarstellen eener associatie op te wekken en aan te sporen. — Gelukt u dit, dan zal de verdienste groot wezen.

Na vriendschappelijke groete,

Uw Wapenbroeder,

VAN ENGELBERTS.

Gehoor gevende aan eenen vriendschappelijken wenk van elders ontvangen, zal ik volgaarne wat meer tijdruimte overlaten, om de denkbeelden van meerdere officieren te kunnen opnemen, hetzij betreffende de beide reeds voorgestelde Plannen, hetzij voor het aan 't licht brengen van andere Ontwerpen, ten einde niet overijld in deze hoogstbelangrijke zaak te handelen. Wat de opmerking betreft, dat men door velerlei voorstellen zou afgeleid worden om zich te bepalen, deze vrees houde ik voor ongegrond, omdat het onderwerp dat de meeste belangstelling inboezemt, toch wel het beste zal zijn. Overigens hoop ik in staat te wezen de keuze eenigzins te kunnen leiden. — In het volgend nummer zal een vertoog, onder den titel: *Bezuinigingen*, worden opgenomen, dat mede zal dienen tot aanmoediging van het Eerste Ontwerp. Het is van den steller van den Nieuwjaarswensch, die het allereerst aanleiding gegeven heeft tot het op touw zetten dezer zaak. Dit vertoog was mij bijzonder welkom.

De Hoofdredacteur,

J. C. v. R.

BIJLAGE XI.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 14de DEEL, N°. 11.

Maand Mei 1846.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Bij de mil. geneesk. dienst der landm. in Oost-Indie, tot offic. van gezond. der 3de kl. de heer J. H. A. B. Ribentisch. Bij de trein-komp. van het 3de reg. art., tot instructeur in de rijkunst: de 1ste luit. A. J. E. Dolleman, van het reg. Tot paarden-artsen bij het leger: de adjunct paarden-artsen A. J. de Bruyn, J. J. van Laar, F. C. Hekmeijer, H. E. van Laar en P. Noordijk. Tot adjunct paarden-arts bij het leger: de vee-arts drr 1ste kl. C. H. M. Houba.

Verplaatsingen.

Bij het korps maréchaussée: de 2de luit. C. F. van den Hoff, van het 2de reg. lans. en de 2de luit. J. A. Chapuis, van het 2de reg. drag. De kap. plaats-maj. van de 3de kl. F. Barkhausen, van Maastricht naar Woudrichem. De kap. plaats-maj. van de 3de kl. A. Keyzer, van Woudrichem naar Maastricht. De kap. eerstaanwezend ing. J. A. van Brienen van Ramerus, van Zutphen naar de Willemstad. De kap. eerstaanwezend ing. C. F. van Ingen, van de Willemstad naar Zutphen. De 1ste luit.-ing. A. J. C.

de Bruyn, van de Mil. Akademie te Breda, naar Dordrecht. De 2de luit.-ing. O. B^{on} van Wassenaar Catwijk, van de Willemstad naar Naarden. Bij het 8ste reg. inf.: de 2de luit. E. W. C. C. Storm de Grave, van het 2de reg. inf. Bij het 7de reg. inf.: de 1ste luit. C. J. Booms, van het 3de reg. inf.

Eervol ontslagen.

De 2de luit. F. L. F. de Veije, van het 2de reg. art.

Tijdelijk het non-activiteits-tractement verleend aan:

Den 2den luit. W. C. E. Waitz, van het 4de reg. inf.

Gepensionneerd.

De maj. op non-act. A. van Santen, onder toek. van den rang van luit.-kol., zonder bezw. der schatkist. De 1ste luit. K. Pfeiffer, van het 3de reg. inf.

Titulaire rang verleend.

Dien van luit.-kol.: aan den maj. der kav. op non-act. A. Weber.

Overleden.

De 2de luit. L. G. Freher, van het 3de reg. art. De 1ste luit. A. H. Fischer, van het 7de reg. inf. De 2de luit. V. J. van Gorkum, van het 3de reg. drag.

